

KATARINA MARINČIČ

O TREH

Sample translation

design Studio J3nek d.o.o.

KATARINA MARINCIC - O TREH

Sample translation

Uredila / Edited by

Tanja Petrič, Kaja Stergar

Založila in izdala Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Tržaška 2, 1000 Ljubljana
Zanjo Slavko Pregl, direktor

Issued and published by Slovenian Book Agency, Tržaška 2, 1000 Ljubljana
Slavko Pregl, Director

Grafično oblikovanje in prelom / Technical editing and layout
Studio U3nek d.o.o.

Tisk / Print

Tiskarna Medium d.o.o.

Naklada / Print run

300 izvodov / 300 copies

Darilna publikacija / Gift edition

© Nosiči avtorskih pravic so avtorji/prevajalci sami, če ni navedeno drugače.
© The authors/translators are the copyright holders of the text unless stated otherwise.

Ljubljana, 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32

MARINČIČ, Katarina

O treh : sample translation / Katarina Marinčič. - Ljubljana :
Javna agencija za knjigo Republike Slovenije = Slovenian Book Agency, 2011

ISBN 978-961-92821-2-0

257961216

TABLE OF CONTENTS

<i>Katarina Marinčič: About the author and her work</i>	1
<i>O treh (excerpt in Slovenian)</i>	2
Translations	
Albanian (Translated by Nikollë Berishaj)	5
Czech (Translated by Libor Doležán and Petr Mainuš)	11
English (Translated by Michael Biggins)	14
German (Translated by Daniela Kocmut and Peter Scherber)	17
Hungarian (Translated by György Lukács)	25
Italian (Translated by Peter Senizza)	28
Lithuanian (Translated by Laima Masytė)	32
Macedonian (Translated by Lidija Arizankovska)	35
Polish (Translated by Marlena Gruda)	38
Romanian (Translated by Eva Georgeta Catrinescu)	41
Russian (Translated by Žana Perkovskaja)	45
Serbian (Translated by Zdravko Kecman)	48
Spanish (Translated by María Florencia Ferre)	51
<i>List of translators</i>	54
<i>Co-financing publications of Slovenian authors in foreign languages</i>	57

KATARINA MARINČIČ

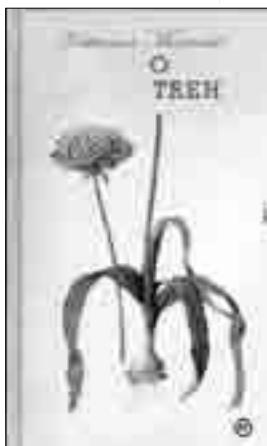
Katarina Marinčič was born in 1968 in Ljubljana, Slovenia. She has a degree in French and English philology and is an assistant professor of French literature at the Department of Romance Languages and Literatures at the Faculty of Arts in Ljubljana. As a writer, she already attracted attention with her debut book *Tereza* (1989), which was later followed by *Rozni vrt* (Rose Garden, 1992), and *Prikrita harmonija* (Hidden Harmony, 2001). The latter won her the Kresnik Award (2002) of the Delo publishing house for the best novel of the year. She has also written a volume containing three connected novellas entitled *O treh* (About Three, 2005), for which she won the Dnevnik newspaper Fabula Award (2007) for the best short story collection of the year. She also writes articles and accompanying texts, particularly for issues of works by notable French authors.

Katarina Marinčič: kmarincic@gmail.com

About the book *O treh* (About Three)

The book *O treh* (About Three) links the stories of three men from different historical periods. The first is about the Etruscan Vel, who, after recovering from a grave illness, one sultry day goes out into his garden where he encounters an unusual experience. The second is about Redouté, a Belgian botanical draughtsman, who was so absorbed in the drawing of flowers that he did not notice the outbreak of the French Revolution, and eventually ended up becoming the most famous botanical draughtsman in history. And the third is about Zlatko from Litija, a passionate reader of travelogues, who travelled to America in the 1950s as a stowaway to have an eye operation. A mysterious narrator is present in the background of all three stories, while the question of what was actually true is in the foreground. This Katarina Marinčič book is also written in an exceptionally sophisticated language and a polished style, and is therefore regarded as an important contribution to the Slovenian novella.

O TREH.

Mladinska knjiga, Ljubljana 2005.

(odlomek: str. 94-98)

Zlatko iz Litije

II.

Zlatkova rodbina se ji je prikazala v soju petindvajsetih vatov, obešenih visoko pod strop: ljudje, ki živijo v molčeči, zelo molčeči skupnosti. Večino dni prebijejo v kuhinji. Kuhinja je vzorčasto pobeljena, na rumenem ozadju se vrstijo kolone rjavih češenj. (Ta način dekoriranja se imenuje »na valcen«.) Kuha je pretežno brezmesna: žličniki z drobtinami, zelena solata s česnom, žganci in kislo zelje; celo vonj po česnu in vonj po kislem zelju se v tem svetišču varčnosti zlijeta z vonjem po mlačnem.

Mati je majhna, najbrž kar čedna. Sestre so visoke kot Zlatko, ponosne na svoje noge, s kodralnimi kleščami krute do svojih las; zobje jim kukajo izpod zaničljivo uvhnjnenih ustnic. (Kadar so s kom kje zunaj, se Zlatkove sestre glasno smejejo.) Očim in polbrat, ki nista visoke rasti, jesta z glavo med rameni, ne da bi povesila oči h krožniku. Oče si kar naprej otira čelo, utrujen od čudne drže.

Spalnic ne kurijo. Postelje so neumazane, niso pa čiste.

Vse to je seveda pusto in grdo, pust in grd je tudi Zlatko, ki se v kotu za štedilnikom (že od malega) sklanja nad knjigo iz zbirke Modra ptica.

»Toda ah, «jo je prešinilo, »v tisti litijski bajti, na teracu ali na linoleju, med vlažnimi flanelastimi rjuhami, so se iz gladkih, ravnih otroških udov nekega dne začeli bočiti moški gležnji, kolena, rame, zapestja in členki, pa ni teh velikih nebogljenih izboklin nihče opazil, nihče s ponosom poljubljal!«

Tako se je zgodilo, da je na njeno letalo proti domu vendarle prišel pesnik, in še celo najodličnejši izmed tistih, ki so jih navdihovala moderna potovanja. (*O Bog, mlad mož in sin ženske Ti je ljubši od mladega bika!* Paul Claudel, silak z bikovskim vratom, je kot star mož pojasnil: »Mati nas ni nikoli ljubkovala.«)

Nekatere stvari so večne kakor božja ljubezen, si je rekla. Gotovo ni prav, če za vse krivimo teraco, linolej in Litijo. Toda ah, kljub temu: Litija tik po vojni!

Tuhtala je: »Misel na ogromnost sveta je lahko vznesena kot pri Claudelu; v neznanskem številu primerov, razsutih po Zemlji, pa je to tesnobna, mračna zavest. V Litijo še danes vodi vijugasta pot, ki visi na eno stran in pelje tudi skozi peskokop. Pri peskokopu je nad cesto obešena tovorna žičnica. Najbrž ni več v rabi, vsaj tistega dne, ko sem se vozila tam mimo, je stala: z debele žice so bingljali pločevinasti čebri, smešni in grozljivi kot leteče banje.«

Zlatko je zrastel in šel za dve leti v internat. Nato se je vrnil in Litijo (najbrž z vlakom in sploh ne pod letečimi banjam), znova naselil svojo mrzlo sobo, znova zasedel prostor za kuhinjsko mizo. Karirasta srajca mu je bila na prsih majčkeno pretesna. Sestre v njegovi navzočnosti niso več kazale zob. Bil je moški s pravico do jeze, kadil je, hodil je v službo.

Hodil je v službo v tovarno, denimo v tovarno kovinske galeranterije. Skrbel je za varovalke, tuljave in druge take reči. Med malico se je zmerom držal zase in bral. Žvečil je sendvič z ljubljansko ali navadno salamo, cmokal je in goltal prevelike grizljaje, nič bolj fin ni bil kot kdo drug, a v duši je bil daleč proč.

Najbrž ni niti opazil podrobnosti, ki se nam danes ob pogledu na staro tovarno utegnejo zdeti ganljive: velikih oken iz majhnih stekelc, rumenkastih opozorilnih nalepk na vojaško zelenih strojih, neke obtolčene modre škatle z orodjem na nepooblani mizi. In četudi je vse te stvari opazil, jim gotovo ni pripisoval globljega pomena.

Morda ga je pripisoval lepi hiši, mimo katere je dan za dnem hodil. V slehernem pustem kraju je namreč taka hiša: za spoznanje boljša, za spoznanje manj puščobna od drugih: ravno dovolj, da se v človeku, ki trpi pod pezo ogromnosti sveta, prebudijo mučna hrepenerja. (Morda je imela hiša balkon in je moral Zlatko, kadar je šel mimo, misliti na Ameriko, na verando in gugalnico, na prsato dekle v kavbojkah in srajci iz jelenove kože, na ponija in na laso.)

Ko se je pripovednice v letalu loteval spanec, se ji je Zlatkovo nepotešeno hrepenerje zazdelo preveč žalostno. Hotela je, da bi imel nekaj svojega. Imel je svoj prostor na domačem vrtu, si je govorila, pri lopi, pod nastreškom, kjer so bile pozimi spravljeni fižolove prekle. Tja je odnesel star avtomobilski sedež, ki si ga je kupil na odpadu. K lopi je hodil kadit in brat, vsako popoldne, če mu je le dopuščalo vreme. Sedež je imel vgrajen pepelnik s pokrovčkom. Preden je ob mraku odšel v hišo, je Zlatko stresel čike na kompost.

Vrt je bil za zelenjavo, od rož so rastle cinije in astre. Grede so bile velike, skoraj kot njive. Ob spomladanskih in jesenskih večerih je iz zemlje puheta vлага.

Nekega večera je Zlatko na hitro vstal. Zvrтелo se mu je. Tega je bil vajen, to poznajo vsi ljudje, ki veliko berejo. Naslonil se je in čakal, da bo minilo. A ni minilo. Kri, ki mu je bila bušnila, v možgane, se je počasi polegla, toda noge se mu niso nehale šibiti in v ozadju

Ilobanje mu je delalo »pk pk, pk pk«.

Opotekel se je proti slivi v sredini vrta in snel očala, misleč, da je kaj narobe s stekli. Dvignil je glavo, poševni žarki večernega sonca so padli na njegove pastelno modre oči. V hipu je vedel, da brez očal vidi mnogo slabše, kot je brez očal videl trenutek prej. Stal je in okrog njega se je temnilo.

Sosedov pes je hripavo zalajal. Nekje je zaropotala kovina. Pod temo, ki se je kot črna skodela poveznila na Zlatkov svet, se je vtihotapila gosta siva megla. Toda ta megla ni bila vlažna, ampak pajčevinasta. Bilo je čudno toplo. Veter je zapiral grozeče, kot da bo osušil vse vode na zemlji. Zlatko je požrl slino.

Veter je žvižgal; le iz tega zvoka je mladenič še slutil okoliške vrtove; in iz pasjega laježa, ki je vedno bolj hripavo odmeval.

Iztegnil je roko in se dotaknil stare slike. Med prsti mu je spolzel drobir, da je odskočil in otresel dlan, kot bi prejel svarilno znamenje. Hotel se je dotipati do hiše, ampak zdaj si ni več drznil tipati. Vedel je in celo čutil, da hiša in lopa še stojita, a hrkrati ni čisto verjel, da je okrog njega sploh še kaj. V zraku je bil vonj po kuhi, meso z majaronom, toda veter se vonjav ni dotaknil, ni jih prinašal in odnaša, pustil jih je viseti v praznini. Tudi pesek na potki je ležal nedotaknjen. Pihalo je brez haska, v prazno.

Ja, nenadoma je bilo vse prazno, svet je bil prazen. Pes je utihnil, potlej zatulil. Tuljenje se je vrtinčilo skozi temo, da ni bilo več mogoče ugotoviti, kje je žival. Kmalu so psi tulili od vsepovsod, pa od nikoder.

Nato je temo, ki je visela na Zlatkovi očeh, presekal širok blisk. Grmenje je bilo sprva pritajeno. Potem je počilo, kot bi po zemlji udaril z velikanskim bičem. Nekje blizu se je razklal les, morda tram,

morda deblo. Nič lesenega ni padlo na tla. Usule so se kaplje, debele kot zreli kostanji. Za kapljami so se ulili topli curki.

Pospavril je knjigo v notranji prsni žep. Zataval je med curke, jih odgrinjal kot težke zavese. Zdaj je videl okrog sebe, a videl je, kot da plava pod vodo, oči so ga čisto rahlo skelele, vse je bilo enake bledo zelene barve.

Končno je razločil hišna vrata: črno odprtino, špiljo.

»Večerja,« je s praga klicala ena od sester.

»Zapri, nevihta!« ji je ukazal in odtaval jest.

(Ona je začudeno strmela za njim, nato skomignila z rameni in si rekla, da ga je najbrž narobe slišala.)

Pojedel je majaronovo meso in šel v svojo sobo. Nikomur od domačih ni povedal, kaj se mu je zgodilo. Na smrt ga je bilo strah, zaspal je, kot bi umrl.

Povedal je zdravniku v Ljubljani. Dobil je očala, ki so bila tako težka, da jih je komaj še nosil.

»Na boljše ne bo šlo,« je rekel okulist. »Kvečemu na slabše, ampak privadil se boš. V Ameriki to že operirajo, menda kar z uspehom.«

Ko je doktor rekel »Amerika«, je bil v njegovem glasu sanjav podton, nekako tako, kot bi (pač z Zlatkovega stališča) govoril o Luni ali o krajih onstran mavrice.

Zlatko ni bil užaljen in tudi nobenega zadoščenja ni začutil ob misli, ki ga je na hitro preletela: da študirani človek v beli halji nima pojma o geografiji Združenih držav. Bil je srečen, preplavilo ga je upanje, nekaj naslednjih noči je prebedel v herojskih sanjarijah. Potem se je toliko ponižal, da je začel vleči na ušesa, kadar so se v tovarni pogovarjali o Nemčiji.

ALBANIAN

Për të tretë

Translated by Nikollë Berishaj

Contact of the translator: nikolle.berishaj@gmail.com

Zllatku nga Litia

II.

Familjarët e Zllatkos u paraqitën në dritën njëzetepesë vatëshe, të varur lartë nën tavan: njerëz, që jetojnë në një bashkësi të heshtur, tejet të heshtur. Shumicën e ditëve e kalojnë në kuzhinë. Kuzhina është e ngjyrosur me mostra, në prapavijën e verdhë rreshtohen kolonat ngjyrë kafe të hudhrave. (Kjo mënyrë e dekorimit quhet "me rul"). Zihen kryesish gjëra pa mish: knedëlla me paçamurra, sallatë e gjelbër me hudhra, kryelanë dhe lakra turshi; madje, aroma e hudhrës dhe aroma e lakrave turshi në këtë shenjtore të kursimit përzihen me aromën e vakësisë.

Nëna është shtatshkurtër, sigurisht se e bukur. Motrat janë të gjata si Zllatku, krenare për këmbët e tyre, me kaçurrela të flokëve si darë; dhëmbët u dalin jashtë nën buzët paksa të mbështjella. (Nëse janë diku jashtë me dike, motrat e Zllatkos qeshin në zë.) Njerku dhe gjysmëvëllau, që nuk kanë trup të gjatë, hanë me kokë ndërmjet supeve, pa i kthyer sytë kah pjata. Baba e fërkon vazhdimi shballin, i lodhur nga një qëndrim i çuditshëm.

Dhomat e gjumit nuk i ngrohin. Shtrojat nuk janë të papastrë, por nuk janë as të pastra.

Të gjitha këto janë të shkreta dhe të shëmtuara, i shkretë dhe i shëmtuar është edhe Zllatkoja, që fshihet në qoshe pas shporetit (qëkun ishte fëmijë) mbi libër nga edicioni Zogu i kaltër.

"Por, ah," e përshkoi, "në këtë shtëpi të Litisë, në beton apo ne linoleum, ndërmjet çarçafëve të lagësht të fillanellës, nga gjymtyrët e lëmuara fëmijërorë një ditë filluan të gungëzohen gjunjët, supet, pasgrushtet dhe nyuat e një mashkulli, por këto gunga të padëgueshme nuk i vërejti askush, askush nuk i puthi me krenari!"

Nododi ashtu, që në aeroplanin e saj drejt shtëpisë udhëtoi poeti, madje njëri prej atyre, që i frymëzoj udhëtimet moderne. (*O Zot, burri i ri dhe i biri i femrës Ti që je më i dashur se demi i ri!* Paul Claudel, njeri i fuqishëm me qafë të demit si burrë në moshë shpjegoi: "Nëna nuk na përkëdhelte askurrë.")

Disa gjëra janë të amshueshme siç është dashuria e Zotit, tha. Sigurisht se nuk është e drejtë, që për çdo gjë të fajësojmë betonin, linoleumin dhe Litinë. Mirëpo, ah, edhe përkundër kësaj: Litia fill pas luftës!

Ajo shfryri: "Mendimi për madhësinë e botës mund të lartësohet si te Claudeli; ndërsa në numër të madh të shembujve të përhapur nëpër Tokë na paraqitet vetëdija e errët, ngushtuese. Në Liti edhe sot shpive një rrugë dredharake, që varet në njëren anë dhe çon nëpër rrëmihëse të rërës. Pranë rrëmihës së rërës, mbi rrugë është i varur teleferiku për transportin e mallrave, me siguri, nuk është më në funksion, së paku, atë ditë që vozita pranë, ishte i ndaluar: në telin e trashë luhateshin kusitë e llamarinës, tmerruese dhe qesharake si banja fluturuese".

Zllatkoja u rrit dhe shkoi dy vjet në internat. Pastaj u kthye në Liti (me siguri me tren dhe jo për nën banjat fluturuese), e pushtoi përsëri dhomën e vet të ftohtë, sërisht e zuri vendin pas tryezës së kuzhinës. Këmisha me karo i ishte ngushtuar pakëz në gjoks. Motrat në prezencën e tij nuk i tregonin më dhëmbët. Ishte burrë, me të drejtë të hidhërimit, pinte duhan, shkonte në punë.

Shkonte në punë në fabrikë, për shembull në fabrikën e galanterisë së metalit. Kujdesej për siguresa, solenoide dhe gjëra tjera të ngashme. Gjatë shujtës së mëngjesit mbahej në vete dhe lexonte. E përtpte sandviçin me sallam të Lublanës, apo me sallam të thjeshtë, i kafshonte dhe përpinte kafshatat e mëdha, nuk ishte aspak më finok se të tjerët, por në shpirt i tejkalonte dukshëm.

Sigurisht se as që i vërente imtësitet, që sot, nëse e shkojmë fabrikën e vjetër, na duken prekëse: dritaret e mëdha me xhamë të vegjël, me shirita vetëngjitetë të verdhë, që përkujtojnë kujdesin për makinat e gjelbra ushtarake, disa kuti të shtypura dhe të kaltra me vegla në tryezën e pagdhendur. Dhe, ndonëse i vërente të gjitha ato gjëra, sigurisht se nuk u jepte rëndësi më të thellë.

Ndoshta rëndësi i jepte shtëpisë së bukur, pranë së cilës ecet çdo ditë. Çdo vend i lënë pas dore e kishte nga një shtëpi të tillë: për një nuancë më e mirë, për një nuancë më pak e shkretë se të tjerat: në masë të mjaftueshme, aq sa njeriut që mundohet nga barra e botës së stërmadhe, t'i zgjojë dëshira të mundimshme. (Ndoshta shtëpia e kishte ballkonin, kështu që Zllatkoja, duke ecur pranë, mendonte për Amerikën, mendonte për verandën dhe për luhatësen, përfemrat me gjinj të mëdha të veshura me xhinse dhe me këmisha nga lëkura e drerit, përonin dhe përlason.)

Kur e zuri gjumi rrëfyesen në aeroplan, dëshira e paplotësuar e Zllatkos iu duk tepër fatkeqe. Dëshironte të kishte diçka të veten. E kishte vendin e vet në kopshtin shtëpiak, tha, afër bunit, nën mbuløjë, aty ku dimrit ruheshin shkopinjtë e fasules. Atje e kishte çua një ulëse të vjetër të automobilit, që e kishte blerë në shitoren e mbeturinave. Tek buni shkonte të pijë duhan dhe të lexojë, çdo pasdite, kur kishte kohë. Ulësja e kishte taketuken e montuar me kapak në të. Para se të shkonte natën në shtëpi, Zllatkoja i shkundte bythçet e cigareve në pleh.

Kopshti ishte për perime, prej luleve aty rritheshin cinitë dhe astrat. Prijat ishin të mëdha, gati si ara. Në mbrëmjet e pranverës dhe të vjeshtës nga dheu kundërmonte lagështia.

Një mbrëmje Zllatkoja u ngrit shpejt. Lu morën mendë. Ishte mësuar me këtë, këtë e njihnin të gjithë njerëzit, që lexojnë shumë. U mbështet dhe priti, që të kalojë. Por, nuk kaloj. Gjaku, që i kishte shkuar në tru, u qetësua ngadalë, mirëpo këmbët nuk mund të qetësohen në së dridhuri dhe në zverk e ndjente një "pk, pk, pk pk".

Shkoi drejt kumbullës në mes të kopshtit dhe i hoqi syzet, duke menduar se është diçka problem me xhamë. E ngriti kokën, rrezet e pjerrëta të diellit të mbrëmjes binin në sytë e tij të kaltër – pastel. Në moment e vërejti se pa syze sheh shumë më keq, seç shihte një çast përpara pa to. Ndaloj dhe rrëth tij u terratis.

Qeni i komshiu lehu me zë grithës. Diku larg u dëgjuat kërcitja e metalit. Nën terr, që e mbuloi botën e Zllatkos si filxhan i zi, u fut vjedhurazi një mjegull e dendur e hirtë. Mirëpo, kjo mjegull nuk ishte e lagësht, si me fije merimange. Kishte, çuditërisht, ngrohtë. Era fryni kërcënueshëm, sikur do t'i thante të gjitha ujërat në tokë. Zllatkoja e gjelltitë pështymën.

Era fishkelleu; vetëm nëpër këtë zë djaloshi i ndjente kopshtet përreth; dhe nga lehja e qenit, që jehonte gjithnjë e më grithshim.

E zgjati dorën dhe e preku kumbullën e vjetër. Ndërmjet gishtash i rrëshqiti lëngu, sa që kërceu dhe e shkundi shuplakën, si ta kishte fituar një shenjë përgjërimi. Desh të zvarritej deri në shtëpi, por tani nuk guxonte të prekte gjë. E dinte, madje edhe e ndjente, se shtëpia dhe buni qëndrojnë ende, por njëkohësisht nuk besonte plotësisht, se ka ndonjë gjë ende rrëth tij. Në ajër ndihej aroma e zierjes, mish me rigon, mirëpo era nuk i përkiste aromat, nuk i sillte as që i dëbonte, i linte të varen në zbrazëtirë. Edhe rëra në rrugë qëndronte e paprekur. Frynte pa ndërprerë, në të thatë.

Po, papritmas gjithçka u zbraz, bota u bë e këndshme. Qeni e ndërpren lehjen, e pastaj filloj të ulëriji. Ulërima mbështillej nëpër terr, sa që nuk mund të konstatohej se ku është kafsha. Së shpejti të gjithë filluan të ulérin në gjithandje, dhe prej askund.

Më vonë terrin që mbushte sytë e Zllatkos e ndërpren një shkëlqim i gjërë. Bubullima fillimi ishte e këndshme. Pastaj plasi, sikur ta rrahje me kërbaç të stërmadh tokën. Diku afér u çà druri, ndoshta farë shtyllë, ndoshta farë trungu. Asgjë e drunjti nuk ra në tokë. U derdhen pikat e mëdha si gështena të pjkura. Pas pikave filluan currilat e ngrohtë.

E regulloj librin në xhepin e brendshëm të setrës. Shëtitit ndërmjet currilave, i hapi sikur perdet e rënda. Tani shikonte rrëth vetes, e shihte sikur të notonte nën ujë, sytë lëvrinin tejet lehtë, çdo gjë kishte ngjyrë të zbehur të gjelbër.

Përfundimisht e pa derën e shtëpisë: vrimën e zezë, shpellën.

“Darka,” thirri nga pragu i shtëpisë njëra motë.

“Mbylle, furtunë!” urdhëroi dhe shkoi të hajë.

(Ajo e shkoi përcudshëm, pastaj rruđhi me supe dhe tha, me siguri kishte dëgjuar gabimisht.)

Hëngri mish me rigon dhe shkoi në dhomën e tij. Askujt nga shtëpiakët nuk i tregoi se çka i kishte ndodhur. U frikësua deri në vdekje, fjeti, sikur të vdiste.

I tregoi mjekut në Lublanë. I fitoi syzet, që ishin aq të rënda, sa që mezi i mbante.

“Nuk do të përmirësohet,” tha okulisti. “Më parë do të keqësohet, por do të mësoshesh. Në Amerikë këtë e bëjnë operim, madje, me sukses.”

Kur tha doktori “Amerikë”, në zërin e tij u paraqit një nëntingull, disi, sikur (nga këndvështrimi i Zllatkos) të fliste për Hënën, apo përvendet përtjeri ylberit.

Zllatkoja nuk ishte i prekur dhe nuk ndjente asnjë kënaqësi me mendimin, që e përshkoi: se njeriu i shkolluar në mantel të bardhë nuk e kishte idenë për gjeografinë e Shteteve të Bashkuara. Ishte i gëzuar, e vërshoi shpresa, disa net më vonë i kaloi pa gjumë në èndërrimet heroike. Pastaj e nënçmoi veten aq, sa filloj t'i japë veshët në qira, kur filluan të flisnin në fabrikë për Gjermaninë.

CZECH

O třech

Translated by Libor Doležán

Contact of the translator: libordolezan@volny.cz

Zlatko z Litije

II.

Zlatkova rodina se jí zjevila ve svitu dvaceti pěti wattů zavěšených vysoko pod stropem: lidé, kteří žijí v mlčenlivém, velice mlčenlivém společenství. Většinu dní stráví v kuchyni. Kuchyně je vymalovaná vzorkem, na žlutém podkladě se řadí sloupce hnědých třešní. (Tento způsob dekorace se jmenuje »váleček«.) Vaření je převážně bezmasé: knedlíčky se strouhanou, zelený salát s česnekem, žgance a kysané zelí; dokonce vůně česneku a vůně kysaného zelí v tomto chrámu spořivosti splývá s vůní vlažnosti.

Matka je malá, nejspíš docela upravená. Sestry jsou vysoké jako Zlatko, pyšné na své nohy, prostřednictvím kulmy kruté ke svým vlasům; zuby jim vykukují zpod opovržlivě ohrnutých rtů. (Zlatkovy sestry se, když jsou s někým někde venku, hlasitě smějí.) Otčím a nevlastní bratr, kteří nejsou vysokého vzrůstu, jedí s hlavou mezi rameny, aniž by sklopili oči k talíři. Otec si neustále otírá čelo, unavený podivným držením těla.

V ložnicích se netopí. Postele nejsou špinavé, nejsou však čisté.

Všechno je to samozřejmě zpustlé a ošklivé, zpustlý a ošklivý je také Zlatko, jenž se v koutě za sporákem (už od dětství) skláňá nad knihou z edice Modrý pták.

»Jenže ach,« blesklo jí hlavou, »v tom litijském domku, na teraci nebo na linoleu, mezi vlhkými flanelovými prostěradly, se jednoho dne z hladkých, rovných dětských údů začaly vypínat mužské kotníky, kolena, ramena, zápěstí a klouby, avšak nikdo si těch velkých bezmocných vypouklin nevšiml, nikdo je hrđe nelíbal!«

Tak se stalo, že do jejího letadla domů přeče jen přišel básník, a to dokonce nejskvělejší z těch, které vždy nadchlo moderní cestování. (Ó Bože, mladý muž a syn ženy Ti je milejší než mladý býk!) Paul Claudel, silák s býčí šíjí, jako starý muž vysvětloval: »Matka se s námi nikdy nemazila.«

Některé věci jsou věčné jako boží láska, řekla si. Jistě není správné, jestliže za všechno dáváme vinu teraci, linoleu a Litiji. Jenže ach, přesto: Litija těsně po válce!

Přemýšlela: »Myšlenka na ohromnost světa může být postavena jako u Claudela; v nesmírném počtu příkladů, rozptylených po Zemi, je to však tísňivé, temné vědomí. Do Litije ještě dnes vede klikatá cesta, která visí na jednu stranu a vede přes pískovnu. U pískovny je nad cestou zavěšena nákladní lanovka. Nejspíš se už nepoužívá, alespoň toho dne, když jsem tudy projízděla, stála: na tlustém ocelovém laně se houpaly plechové kádě, směšné a hrozivé jako létající vany.«

Zlatko vyrrostl a za dva roky odjel do internátu. Potom se vrátil do Litije (pravděpodobně vlakem a vůbec ne pod létajícími vanami), opět se zabydlel ve svém studeném pokoji, znovu obsadil místo u

kuchyňského stolu. Kostkovaná košíle mu byla na prsou trošičku těsná. Sestry v už v jeho přítomnosti neukazovaly zuby. Byl mužem s právem na zlost, kouřil, chodil do práce.

Do práce chodil do továrny, řekněme do továrny na kovovou galerii. Staral se o pojistky, cívky a jiné takové věci. Při svačině býval vždycky sám a četl. Žvýkal sendvič s lublaňským nebo obyčejným salámem, mlaskal a hltal příliš velká sousta, nebyl o nic uhlazenější než kdokoliv jiný, ale duchem byl velice daleko.

Nejvíce si ani nevšiml podrobností, jež by se nám dnes při pohledu na starou továrnu mohly zdát dojemné: velikých oken z malých tabulek, žlutavých výstražných nálepek na vojensky zelených strojích, nějaké otlučené modré bedýnky s náradím na neohoblovaném stole. A jestliže si všech těchto věcí všiml, určitě jim nepřisuzoval hlubší význam.

Snad jej přisuzoval pěknému domu, kolem kterého den za dnem chodil. V každém pustém kraji je totiž takový dům: o poznání lepší, o poznání méně zpustlý než ostatní: zrovna akorát, aby se v člověku, jenž trpí pod tíhou ohromnosti světa, probudily mučivé tužby. (Snad ten dům měl balkón a Zlatko, když šel kolem, musel myslet na Ameriku, na verandu a houpačku, na prsaté děvče v džínách a košíli z jelenice, na poníka a na laso.)

Když se vypravěčky v letadle zmocňoval spánek, zdála se jí Zlatkova neutěšená touha příliš smutnou. Chtěla, aby měl něco svého. Měl své místo na zahradě u domu, říkala si, u altánu, pod přístřeškem kde byly na zimu schovány tyčky k fazolím. Odnesl si tam staré sedadlo z automobilu, které koupil na vrakovišti. K altánu chodil kouřit a čist každé odpoledne, pokud mu to dovolilo počasí. Sedadlo mělo zabudovaný popelník s víčkem. Než Zlatko po setmění odešel do domu, vysypal nedopalky na kompost.

Zahrada byla vyhrazena zelenině, z květin tu rostly cínie a astry. Záhony byly velké, skoro jako pole. Za jarních a podzimních večerů z půdy zaváněla vlhkost.

Jednoho večera Zlatko rychle vstal. Zatočila se mu hlava. Nebyl na to zvyklý, to znají všechni lidé, kteří hodně čtou. Opřel se a čekal, až to přejde. Ale nepřešlo to. Krev, která se mu nahrnula do mozku, se pomalu uklidnila, avšak nohy se mu neprestaly podlamovat a vzadu v lebce mu dělalo »pk pk, pk pk«.

Zavrávoril směrem ke švestce uprostřed zahrady a sejmul si brýle, myslel si, že je něco se skly. Zvednul hlavu, šíkmé paprsky večerního slunce dopadaly na jeho pastelově modré oči. V mžiku poznal, že bez brýlí vidí mnohem hůř, než jak bez brýlí viděl ještě před chvílí. Stál a kolem něho se smrákalo.

Sousedův pes chraplavě zaštěkal. Někde zarachotil kov. Pod tmou, jež jako černá mísa přiklopila Zlatkův svět, se vplížila hustá šedá mlha. Tato mlha však nebyla vlhká, ale jako pavučina. Bylo zvláštně teplo. Vítr hrozivě zafoukal, jako by vysušil všechny vody na zemi. Zlatko polkl slinu.

Vítr kvílel; pouze z tohoto zvuku mladík ještě tušil okolní zahrady; a z psího šěkotu, který se chraplavě ozýval stále silněji.

Natáhl ruku a dotkl se staré švestky. Mezi prsty mu proklouzly úlomky kůry, až odskočil a otrepal si ruku, jakoby dostal varovné znamení. Chtěl se dohmatat k domu, ale ted' už si netroufal hmatat. Věděl a dokonce cítil, že dům a altán ještě stojí, ale zároveň tak úplně neveril, že kolem něj ještě vůbec něco je. Ve vzduchu byla vůně vaření, maso s majoránkou, avšak vítr se vůní nedotkl, nepřinášel je

a neodnášel, nechal je viset v prázdnotě. Také písek na cestičce ležel netknutý. Foukalo bez užitku, naprázdno.

Ano, znenadání bylo vše prázdné, svět byl prázdný. Pes ztichl, poté zavyl. Vytí vířilo tmou, takže již nebylo možné zjistit, kde zvíře je. Psi brzy vyli všude kolem, ale odnikud.

Poté tmu, která visela na Zlatkových očích, přesekl široký blesk. Hřmění bylo zpočátku tlumené. Potom udeřilo, jako by po zemi práskl obrovský bičem. Někde nabízkou se rozštíplo dřevo, snad trám, snad kmen. Nic dřevěného nespadlo na zem. Spustily se kapky tlusté jako zralé kaštany. Za kapkami se začaly lít teplé pramínky.

Schoval knihu do vnitřní náprsní kapsy. Zatápal mezi pramínky, odhrnoval je jako těžké závesy. Ted' viděl kolem sebe, ale viděl, jako kdyby plaval pod vodou, oči ho zcela nepatrнě páliily, všechno mělo stejnou bledě zelenou barvu.

Konečně rozeznal domovní dveře: černý otvor, sluj.

»Večeře,« volala ne něj z prahu jedna ze sester.

»Zavři, bouřka!« přikázal jí a odtápal se jít.

(Ona udiveně civěla za ním, potom pokrčila ramena a řekla si, že mu nejspíš špatně rozuměla.)

Snědl maso na majoránce a šel do svého pokoje. Nikomu z rodiny neřekl, co se mu stalo. Měl smrtelný strach, usnul, jako kdyby umřel.

Svěřil se lékaři v Lublani. Dostal brýle, které byly tak těžké, že je sotva mohl nosit.

»Lépe to nepřijde,« řekl optik. »Nanejvýš to bude ještě horší, ale zvykneš si. V Americe to už operují, snad s úspěchem.«

Když doktor řekl »Amerika«, byl v jeho hlasu snivý podtón, nějak tak, jako kdyby (ze Zlatkova pohledu) mluvil o Měsíci nebo o krajích na opačné straně duhy.

Zlatko se neurazil a také žádné zadostiučinění nepocítil při myšlence, která mu bleskla hlavou: že studovaný člověk v bílém plášti nemá ponětí o geografii Spojených států. Byl šťastný, zaplavila jej naděje, několik následujících nocí probděl v heroických představách. Potom se snížil natolik, že začal natahat uši, když se v továrně bavili o Německu.

Translated by Petr Mainuš

Contact of the translator: petmai@post.cz

Zlatko z Litije

II.

Zlatkova rodina se jí zjevila ve světle pětadvaceti wattů pověšených vysoko pod stropem: lidé, kteří žijí v mlčícím, velice mlčícím společenství. Většinu dní stráví v kuchyni. Kuchyně je vymalována vzorkem, na žlutém pozadí jsou seřazeny kolony hnědých třešní. (Tento způsob dekorování se nazývá »váleček«.) Vaření je převážně bezmasé: noky s drobením, zelený salát s česnekem, škubánky a kysané zelí; dokonce vůně po česneku a vůně po kysaném zelí se v této svatyni spořivosti slévají s vůní vlnhnosti.

Matka je malá, nejspíš docela pěkná. Sestry jsou vysoké jako Zlatko, hrdé na své nohy, kulmou jsou ke svým vlasům kruté; zuby jim vykukují zpoza pohrdavě vtažených rtů. (Když jsou s někým někde venku, Zlatkovy sestry se hlasitě smějí.) Otčím a nevlastní bratr, kteří nejsou vysokého vzrůstu, jedí s hlavou mezi rameny, aniž by spustili pohled k talíři. Otčím si neustále otírá čelo, je unavený z podivného držení těla.

V ložnicích netopí. Postele nejsou špinavé, ale nejsou čisté.

To vše je samozřejmě suchopárné a ošklivé, suchopárný a ošklivý je také Zlatko, který se v koutě za sporákem (už od malička) sklání nad knihou z řady Modrý pták.

»Ale ach,« blesklo jí hlavou, »v tom litíjském baráku, na teraci anebo na linu, mezi vlhkými flanelovými prostěradly z hladkých, rovných dětských údů jednoho dne vyrašíly mužské kotníky, kolena, paže, zápeští a články, ale nikdo si těchto velkých neohrabaných vyklenutí nevšimnul, nikdo je hrdě nelíbal!«

Tak se přihodilo, že do jejího letadla domů přece jen nastoupil básník, a to dokonce nejznamenitější z těch, které inspirovalo moderní cestování. (Ó Bože, mladý muž a syn ženy Ti je milejší než mladý býk! Paul Claudel, silák s býčím krkem, jako starý muž vysvětlil: »Matka nás nikdy nelaskala.«)

Některé věci jsou věčné jako láska boží, řekla si. Určitě není správné, pokud ze všeho viníme teraco, lino a Litiji. Ovšem ach, přesto: Litije těsně po válce!

Dumala: »Myšlenka na ohromnost světa může být patetická jako u Claudela; v nesmírném počtu případů, rozesetých po Zemi, ale teskné, ponuré vědomí. Do Litije ještě dnes vede klikatá cesta, která má na jedné straně sráz a také vede pískovnou. U pískovny je nad silnicí zavěšená nákladní lanovka. Zřejmě se už nepoužívá, alespoň ten den, kdy jsem tam jela kolem, stála: na tlustém drátě se pohupovaly plechové kádě, směšné a strašidelné jako létající vany.«

Zlatko vyrostl a šel na dva roky na internát. Potom se vrátil do Litije (nejspíš vlakem a rozhodně ne pod létajícími vanami), znovu se nastěhoval do svého studeného pokoje, znova zabral místo u

kuchyňského stolu. Károvaná košile mu byla na prsou krapítek těsná. Sestry v jeho přítomnosti už neukazovaly zuby. Byl muž s právem na zlost, kouřil, chodil do práce.

Chodil do práce do továrny, řekněme do železáry. Staral se o pojistky, cívky a další takové záležitosti. Během svačiny byl vždycky sám a četl. Žvýkal sendvič s turistem nebo koňským salámem, mlaskal a hltal obrovská sousta, nebyl o nic víc noblí než někdo jiný, ale v duši byl daleko pryč.

Nejspíš si ani nevšimnul detailů, které se nám dnes při pohledu na starou továrnu mohou zdát dojemné: velkých oken z malých sklíček, žlutavých výstražných nálepek na vojensky zelených strojích, jakési otlučené modré krabice s náradím na neohoblovaném stole. A pokud si všech těchto věcí všimnul, určitě jim nepřipisoval hlubší význam.

Snad ho připisoval pěknému domu, kolem kterého den za dnem chodil. Na každém pustém místě je totiž takový dům: o poznání lepší, o poznání méně osamělý než ostatní: akorát tak, aby se v člověku, který trpí pod obrovskou tíhou světa, vzbudily trýznivé touhy. (Možná měl dům balkón a Zlatko musel, když šel kolem, myslit na Ameriku, na verandu a houpačku, na prsatou dívku v riflích a košíli z jelenice, na poníka a na laso.)

Když se o vypravěčku v letadle pokoušel spánek, začala se jí Zlatkova neutěšená touha zdát příliš smutná. Chtěla, aby měl něco svého. Měl svoje místo na domácí zahradě, říkala si, u kůlky, pod příštěškem, kde byly v zimě uschovány tyčky k fazolím. Tam odnesl starou sedačku z auta, kterou si kupil na vrakovišti. Ke kůlně chodil kouřit a čist každé odpoledne, pokud mu to jen počasí dovolovalo. Sedačka měla zabudovaný popelník s poklopem. Než při soumraku odešel do domu, vysypal Zlatko vajgly na kompost.

Zahrada byla na zeleninu, z květin tu rostly cínie a astry. Záhonky byly velké, skoro jako pole. Za jarních a podzimních večerů se ze země vypařovala vlhkost.

Jednoho večera Zlatko prudce vstal. Zatočila se mu hlava. Na to byl zvyklý, to znají všichni lidé, kteří hodně čtou. Opřel se a čekal, až to přejde. Ale nepřešlo. Krev, která se mu nahrnula do mozků, se pomalu utíšila, ale nohy se mu neprestaly třást a vzadu v lebce mu dělalo »pk pk, pk pk«.

Odvrávoral se ke švestce uprostřed zahrady a sundal si brýle, domníval se, že je něco se skly. Zvedl hlavu, šikmě paprsky večerního slunce padly na jeho pastelově modré oči. V mžiku věděl, že bez brýlí vidí daleko hůř, než viděl bez brýlí před chvílkou. Stál a kolem něj se smrškalo.

Sousedův pes chraplavě zaštěkal. Kdesi zařinčel kov. Pod tmou, která jako černá slupka usedla na Zlatkův svět, se vplížila hustá šedá mlha. Ovšem ta mlha nebyla vlhká, ale pavučinová. Bylo podivně teplo. Vítr hrozivě zafoukal, jako kdyby měl vysušit všechnu vodu na zemi. Zlatko polknul slinu.

Vítr zapískal; jen z tohoto zvuku už mohl mladík tušit okolní zahrady; a z psího štěkotu, který zněl stále chraplavěji.

Natáhnul ruku a dotknul se staré švestky. Mezi prsty mu klouzala drť, takže odskočil a oprášil dlaň, jako kdyby dostal varovné znamení. Chtěl se dohmatat k domu, ale nyní si už netroufnul hmatat. Věděl a dokonce cítil, že dům a kůlna ještě stojí, ale zároveň zcela nevěřil, že kolem něj ještě vůbec něco je. Ve vzduchu byla vůně po vaření, maso na majoránce, avšak vítr se vůní nedotknul, nepřinášel je a neodnášel, nechal je viset v prázdnou. I písek na cestičce ležel netknutý. Vítr vál na prázdro.

Ano, najednou bylo všechno prázdné, svět byl prázdný. Pes ztichl, později zaštěkal. Štěkání se neslo tmou, takže nebylo možné zjistit, kde zvíře je. Za chvíli štěkali psi odevšad a odnikud.

Poté trmu, která visela na Zlatkových očích, přešel široký záblesk. Hřmění bylo zpočátku nevýrazné. Pak to prásklo, jako kdyby po zemi práskl obrovský bičem. Někde blízko se rozštíplo dřevo, možná trám, možná kmen. Nic dřevěného na zem nespadlo. Spustily se kapky, veliké jako zralé kaštany. Po kapkách se začaly lít teplé proudy deště.

Schoval knihu do vnitřní náprsní kapsy. Odvrávoral mezi proudy deště, odhrnoval je jako těžké závesy. Nyní kolem sebe viděl, ale viděl, jako kdyby plaval pod vodou, oči ho zlehounka pály, všechno mělo stejnou bledě zelenou barvu.

Konečně rozeznal domovní dveře: černý otvor, škvíru.

»Večeře,« volala z prahu jedna ze sester.

»Zavři, bouřka!« přikázal jí a odpotácel se jíst.

(Ona za ním udiveně zírala, pak pokrčila rameny a řekla si, že mu nejspíš špatně rozuměla.)

Snědl maso na majoránce a šel do svého pokoje. Nikomu z domácích neřekl, co se mu přihodilo. Byl k smrti vyděšený, usnul, jako zabity.

Svěřil se lékaři v Lublani. Dostal brýle, které byly tak těžké, že mu sotva držely na nose.

»Lepší už to nebude,« řekl oční lékař. »Spis se to zhorší, ale přivykneš si. V Americe to už operují, prý docela úspěšně.«

Když doktor vyslovil »Amerika«, byl v jeho hlase zasněný podtón, tak nějak, jako kdyby (ze Zlatkova hlediska) mluvil o Měsíci nebo o krajích na oné straně duhy.

Zlatko nebyl dotčený a necítil ani žádné zadostiučinění při myšlence, která mu narychlo prolétla hlavou: že studovaný člověk v bílém pláště nemá ponětí o geografii Spojených států. Byl šťastný, zaplavila ho naděje, pár dalších nocí probděl v hrdinském snění. Potom se ponížil natolik, že začal stražit uši, když se v továrně bavili o Německu.

ENGLISH

About Three

Translated by Michael Biggins

Contact of the translator: mbiggins@uw.edu

Zlatko from Litija

II.

Zlatko's kinfolk appeared to her in the glow of the twenty-five watts hanging close to the high ceiling: people who comprised a silent, even taciturn community. They spent most of their days in the kitchen. The kitchen walls were painted in a pattern, with columns of rust-colored cherries against a yellow background. (This method of decorating was referred to as "roller-style.") The food was meatless, for the most part: batter dumplings, green salad with garlic, noodles and sauerkraut. Even the smell of garlic and the smell of sauerkraut blended with the scent of clamminess in this sanctuary of frugality.

His mother was small and likely a paragon of virtue. His sisters were as tall as him, proud of their legs, and did cruel things to their hair with curling irons. Their teeth peeked out from under disdainfully upturned lips. (Whenever they were out with somebody, Zlatko's sisters would laugh out loud.) His step-father and half-brother, neither of them tall, ate with their heads hunched between their shoulders, but without looking down at their plates. The father kept wiping his brow, fatigued by the unusual posture.

They didn't heat their bedrooms. The bed sheets were neither clean nor dirty.

Of course, all of this was dreary and ugly, just as dreary and ugly as Zlatko, who sat in the corner behind the stove (since childhood, in fact) bent over a book from the Blue Bird series.

“Ah, but yes,” she suddenly realized, “it was in this Litija hovel, on the tile floors or the linoleum, amid the damp flannel sheets, that those smooth, straight childish limbs one day began to fill out into manly calves, knees, shoulders, wrists and knuckles, without a soul to notice those great, gawky protuberances, or to kiss them with pride.”

Thus it happened that a poet came onto her flight home, and the most outstanding of those who were inspired by modern travels, at that (O God, young husband and son of woman / Lovelier you are than a young bull! Paul Claudel, the strongman with the bullish neck, explained as an old man, “Our mother never kissed us.”)

Some things are as eternal as god's love, she thought. Of course it's not right for us to blame everything on the tiles, the linoleum and Litija. Ah, but yet: Litija just after the war!

She pondered, “The thought of the enormity of the world can be as exalted as it is in Claudel. But in an enormous number of instances scattered all over the World it's just a dim, anxious awareness. Even today a winding road leads into Litija, slanting downhill on one side, and leading through a sand pit. At the sand pit a cable angles up over the roadway. It's probably not in use anymore. At least that day when I drove past there it had stopped, and big tin buckets dangled down from the fat cable, ridiculous yet threatening like flying bathtubs.”

Zlatko grew up and left for two years at a boarding school. Then he returned to Litija (probably by train and not at all under the flying bathtubs), rehhabiting his cold room, and assuming his usual place at the kitchen table. His checkered shirt was a bit too tight around the chest. His sisters no longer showed their teeth in his presence. He was a man with a right to get angry. He smoked and he went to work.

He went to work at a factory. Let's say it was a metal notions factory. He looked after the fuses, the coils and suchlike. During breaks he always kept to himself and read, chewing his sandwich with Ljubljana salami or even lesser varieties, smacking his lips and swallowing outsized bites, no more refined than anybody else. But in spirit he was far, far away.

In all likelihood he didn't even notice the details of the old factory that today are likely to strike us as touching: the big windows made up of little panes, the yellowish warning signs slapped onto olive drab equipment, a few battered blue tool boxes on a rough-hewn table. And even if he did notice all these things, he didn't ascribe any deeper meaning to them.

Perhaps he ascribed that to the handsome house he walked past every day. Every dreary town has a house like it: a shade nicer, a shade less dreary than the others. Just enough to awaken a painful sense of longing in a person suffering under the burden of the world's vastness. (Perhaps the house had a balcony so that Zlatko, whenever he walked past it, had to think of America, a porch and a rocking chair, a big-busted girl in blue jeans and suede shirt, a pony and a lasso.)

As sleep overcame the storyteller in the airplane, Zlatko's unfulfilled longing struck her as too sad. She wanted him to have something of his own. He had his own space in the garden at home, she told herself, in the shed, under the loft where the bean poles were stored for the winter. That's where he had hauled off an old car seat that he'd bought at the dump. He would go to the shed to smoke and read every afternoon, weather permitting. The seat had an ashtray with a lid built into it. Before he'd go into the house at dusk, Zlatko would throw the butts onto the compost heap.

The garden was mainly for vegetables, with some zinnias and asters the only flowers. The beds were large, almost as big as fields. On spring and autumn evenings the dirt would steam.

One evening Zlatko got up quickly. He suddenly felt dizzy. He was used to that, as are all people who read a lot. He leaned against the wall and waited for it to pass. But it didn't. The blood that had shot to his brain gradually settled, but his legs remained weak and at the back of his skull something went "pock, pock, pock, pock."

He staggered toward the plum tree in the middle of the garden and took his glasses off, thinking that something must be wrong with the lenses. He raised his head and the evening sun's slanting rays struck his pastel blue eyes. In that instant he realized that his vision without glasses now was much worse than it had been without glasses just a moment before. As he stood there, everything around him went dark.

The neighbor's dog barked hoarsely. Somewhere metal clattered. A thick, gray fog crept in under the darkness that had settled onto Zlatko's world like a black dish cover. Only this fog wasn't damp, it was more like a cobweb. Strangely warm. The wind blew threateningly, as if it might dry up all the waters of the earth. Zlatko swallowed.

The wind whistled. Not until this sound did the young man sense the neighborhood gardens. And the barking of the dog, as it echoed more and more hoarsely.

He stretched an arm out and touched the old plum tree. His fingers registered gravel, causing him to jump back and shake his hand, as though he'd been given a warning sign. He had wanted to feel his way back to the house, but now he no longer dared to feel his way. He knew and even sensed that the house and the shed were still standing, but at the same time he couldn't quite believe that anything remained around him. There were cooking smells in the air, of meat and marjoram, but the wind didn't touch these smells, didn't bring them or carry them off, it just left them hanging in the air. Even the sand of the path lay untouched. The wind blew to no effect, in a void.

Yes, suddenly everything had become empty. The world was empty. The dog fell silent, then set to howling. The howls eddied through the darkness to the point where it was no longer possible to say where the animal was. Soon dogs were barking from everywhere and from nowhere.

Then a broad flash sliced through the darkness that was hanging on Zlatko's eyes. At first the thunder was subdued. Then it exploded, as though lashing the earth with a gigantic whip. Somewhere close by wood was split, either a beam or a trunk. Nothing wooden fell to the ground. Drops started falling as fat as ripe chestnuts. The drops were followed by warm rivulets.

He put the book away in his jacket's inside breast pocket. He fumbled his way through the rivulets, pushing them aside like heavy curtains. Now he could see around himself, but as if he were swimming under water. His eyes stung just slightly, and everything was the same pale green color.

Finally he made out the door to the house: a black opening, the entrance to a cave.

"Supper," one of his sisters called from the kitchen.

"Close the door, there's a storm," he ordered and groped his way toward the table.

(She stared after him, perplexed, then shrugged and thought she'd probably misheard him.)

He ate the marjoram meat and went to his room. He told none of his family what had happened to him. He was scared to death and he fell dead asleep.

He told a doctor in Ljubljana. He got glasses that were so heavy he could hardly wear them.

"It's not going to get any better," the eye doctor said. "If anything it will get worse, but you'll get used to it. There's a surgical procedure that they do for it in America. With some success, I understand."

When the doctor said "America," there was a dreamy undertone in his voice, somewhat as if (at least from Zlatko's perspective) he had mentioned the moon or somewhere over the rainbow.

Zlatko did not feel offended, nor did he get any satisfaction from the fleeting thought that the learned man in the white smock didn't have a clue about the geography of the United States. He was happy, imbued with hope, and heroic reveries kept him awake for the next several nights. Then he humbled himself to the point of paying attention whenever the conversation among his coworkers at the factory turned to Germany.

Translated by Daniela Kocmut

Contact of the translator: daniela_kocmut@hotmail.com

Zlatko aus Litija

II.

Zlatkos Familie erschien vor ihr im Schein von fünfundzwanzig Watt, hoch an der Decke hängend: Menschen, die in einer schweigsamen, sehr schweigsamen Gemeinschaft lebten. Den Großteil der Tage verbrachten sie in der Küche. Die Küche war gemustert geweißt, auf gelbem Hintergrund reihten sich Kolonnen von bräunlichen Kirschen. (Diese Art des Dekorierens nennt man Musterwalzen.) Die Speisen waren meist fleischlos: Nockerln mit Semmelbröseln, grüner Salat mit Knoblauch, Sterz und Sauerkraut; sogar der Geruch nach Knoblauch und Sauerkraut vermischten sich in diesem Heiligtum der Sparsamkeit mit dem Geruch nach Lauheit.

Die Mutter war klein, wahrscheinlich recht hübsch. Die Schwestern waren groß wie Zlatko, stolz auf ihre Beine, mit Lockenzangen grausam zu ihren Haaren; ihre Zähne lugten aus verächtlich schmollenden Lippen hervor. (Wenn sie mit jemandem ausgingen, lachten Zlatkos Schwestern laut.) Der Stiefvater und der Halbbruder, die nicht groß gewachsen waren, aßen mit dem Kopf zwischen den Schultern, ohne den Blick zum Teller zu senken. Der Vater wischte sich dauernd die Stirn, erschöpft von der seltsamen Haltung.

Die Schlafzimmer wurden nicht geheizt. Die Betten waren nicht schmutzig, aber auch nicht sauber.

All das war natürlich öde und hässlich, öde und hässlich war auch Zlatko, der in der Ecke hinter dem Herd (schon von klein auf) über ein Buch aus der Sammlung *Modra ptica* gebeugt war.

„Aber ach“, ging ihr durch den Sinn, „in jener Hütte in Litija, am Terrazzo oder am Linoleum, zwischen feuchten Flanelllaken, aus den glatten, geraden Kindergliedern begannen sich eines Tages männliche Knöchel, Knie, Schultern, Handgelenke und Glieder zu wölben, doch hatte niemand diese großen unbeholfenen Wölbungen bemerkt, hatte niemand mit Stolz geküsst!“

So geschah es, dass doch ein Dichter auf ihrem Nachhauseflug auftauchte und das sogar der hervorragendste unter denjenigen, die von modernen Reisen inspiriert worden waren. (*Oh Herr, der junge Mann und der Sohn einer Frau ist Dir lieber als ein junger Stier!* Paul Claudel, ein Kraftprotz mit einem Stiernacken, hat als alter Mann erklärt: „Unsere Mutter hat uns nie einen Kuss gegeben.“)

Einige Dinge sind ewig wie die Liebe Gottes, sagte sie zu sich. Gewiss ist es nicht recht, wenn wir dem Terrazzo, dem Linoleum und Litija an allem die Schuld geben. Aber ach, trotzdem: Litija so kurz nach dem Krieg!

Sie grubelte: „Der Gedanke an die Größe der Welt kann pathetisch sein wie bei Claudel; in der ungeheueren Anzahl von Beispielen, auf der Erde verstreut, ist das jedoch ein beklemmendes, düsteres Bewusstsein. Nach Litija führt heute noch ein kurvenreicher Weg, der auf einer Seite hängt und auch durch eine Sandgrube führt. Bei der Sandgrube hängt über der Straße eine Lastenseilbahn.

Sie ist wohl nicht mehr in Betrieb, zumindest an jenem Tag, als ich dort vorbeifuhr, stand sie noch: vom dicken Draht baumelten blecherne Bottiche, komisch und schauderhaft wie fliegende Badewannen.“

Zlatko wurde groß und ging für zwei Jahre ins Internat. Danach kehrte er nach Litija zurück (wahrscheinlich mit dem Zug und nicht unter fliegenden Wannen), besiedelte erneut sein kaltes Zimmer, besetzte erneut den Platz hinter dem Küchentisch. Sein kariertes Hemd war um die Brust ein klein wenig zu eng. Die Schwestern zeigten in seiner Anwesenheit nicht mehr ihre Zähne. Er war ein Mann mit einem Recht auf Zorn, er rauchte, ging zur Arbeit.

Er ging in die Fabrik arbeiten, sagen wir in die Fabrik für Metallgalanterie. Er kümmerte sich um die Sicherungen, Spulen und andere solche Sachen. In der Mittagspause blieb er immer für sich und las. Er kaute ein Sandwich mit einfacher Kochsalami oder normaler Salami, schmatzte und verschlang zu großen Bissen, er war kein bisschen feiner als jemand anderes, aber in seiner Seele war er in weiter Ferne.

Wahrscheinlich hatte er die Details, die uns heute beim Anblick der alten Fabrik rührend erscheinen mögen, gar nicht bemerkt: die großen Fenster aus kleinen Glasstücken, vergilbte Sicherheitsaufkleber auf militärgrünen Maschinen, irgendwelche zerbeulten blauen Schachteln mit Werkzeug auf einem ungehobelten Tisch. Und auch wenn er all diese Sachen bemerkt hätte, hätte er ihnen gewiss keine tiefere Bedeutung beigemessen.

Möglicherweise hatte er sie dem schöneren Haus beigemessen, an dem er Tag für Tag vorbeiging. In jedem öden Ort gibt es nämlich ein solches Haus: um eine Spur besser, um eine Spur weniger langweilig als die anderen: gerade genug, um in einem Menschen, der unter der Last der schieren Weite der Welt leidet, quälende Sehnsüchte zu erwecken. (Möglicherweise hatte das Haus einen Balkon und Zlatko musste, wenn er vorbeiging, an Amerika denken, an eine Veranda und eine Schaukel, an ein vollbusiges Mädchen in Jeans und einem Hemd aus Hirschhaut, an ein Pony und ein Lasso.)

Als die Erzählerin im Flieger vom Schlaf übermannt zu werden schien, kam ihr Zlatkos ungestillte Sehnsucht zu traurig vor. Sie wollte, dass er etwas für sich hatte. Er hatte seinen eigenen Platz im elterlichen Garten, sagte sie zu sich, beim Schuppen, unter dem Vordach, wo im Winter die Bohnenstangen aufgehoben wurden. Dorthin hatte er einen alten Autositz getragen, den er auf dem Schrottplatz gekauft hatte. Zum Schuppen ging er, um zu rauchen und zu lesen, jeden Nachmittag, wenn es nur das Wetter zuließ. Der Sitz hatte einen Aschenbecher mit einem kleinen Deckel eingebaut. Bevor er in der Dämmerung ins Haus ging, schüttete Zlatko die Zigarettenstummel auf den Kompost.

Der Garten diente zum Gemüseanbau, von den Blumen wuchsen dort Zinnien und Astern. Die Beete waren groß, beinahe so groß wie ein Feld. An Frühlings- und Herbstabenden dampfte Feuchtigkeit aus der Erde.

Eines Abends stand Zlatko schnell auf. Ihm wurde schwindlig. Daran war er gewöhnt, das kennen alle, die viel lesen. Er lehnte sich an und wartete, dass es vorbei ging. Aber es ging nicht vorbei. Das Blut, das in sein Gehirn geschossen war, legte sich langsam wieder, doch seine Beine hörten nicht auf zu wanken, und im hinteren Teil seines Schädels machte es „pck pck, pck pck“.

Er taumelte zum Pflaumenbaum inmitten des Gartens und nahm die Brille ab in der Überzeugung, dass etwas mit den Gläsern nicht stimmte. Er hob den Kopf, die schrägen Strahlen der Abendsonne fielen auf seine pastellblauen Augen. Im Nu wusste er, dass er ohne Brille viel schlechter sah, als er einen Augenblick zuvor ohne Brille gesehen hatte. Er stand da und um ihn herum wurde es dunkel.

Der Nachbarshund bellte heiser auf. Irgendwo klapperte Metall. Unter das Dunkel, das sich wie eine schwarze Schale über Zlatkos Welt geneigt hatte, schmuggelte sich dichter grauer Nebel. Dieser Nebel war jedoch nicht feucht, sondern spinnwebenartig. Es war eigenartig warm. Der Wind wehte bedrohlich, als wollte er alle Gewässer auf der Erde austrocknen. Zlatko schluckte.

Der Wind begann zu pfeifen; nur aus diesem Geräusch erahnte der Jüngling noch die umliegenden Gärten; und aus dem Hundegebell, das immer rauer nachhallte.

Er streckte eine Hand aus und berührte den alten Pflaumenbaum. Zwischen den Fingern rieselten Splitter hindurch, sodass er zurücksprang und die Hand schüttelte, als hätte er ein Warnzeichen erhalten. Er wollte sich zum Haus vortasten, aber nun traute er sich nicht mehr zu tasten. Er wusste und spürte sogar, dass das Haus und der Schuppen noch standen, doch glaubte er zugleich nicht, dass es um ihn herum noch irgendetwas gab. In der Luft lag der Duft nach Speisen, Fleisch mit Majoran, doch der Wind berührte die Dünfte nicht, er wehte sie nicht an, nicht fort, er ließ sie in der Leere hängen. Auch der Sand auf dem kleinen Weg lag unberührt da. Es blies unnütz dahin, ins Leere.

Ja, plötzlich war alles leer, die Welt war leer. Der Hund verstummte, jaulte später auf. Das Gejaule wirbelte durch das Dunkel, sodass es unmöglich war festzustellen, wo sich das Tier befand. Bald heulten die Hunde von überall und von nirgendwo.

Dann wurde die Dunkelheit, die auf Zlatkos Augen lag, von einem breiten Blitz abgehackt. Der Donner war zunächst unmerklich. Dann knallte es, als hätte jemand mit einer riesigen Peitsche auf die Erde geschlagen. Irgendwo in der Nähe wurde Holz zerspalten, vielleicht ein Balken, vielleicht ein Baumstamm. Nichts Hölzernes fiel zu Boden. Tropfen begannen niederzuprasseln, dick wie reife Kastanien. Nach den Tropfen strömten warme Wasserstrahlen nieder.

Er verstaute das Buch in seiner inneren Brusttasche. Er irrte durch die Strahlen, schob sie zur Seite wie schwere Vorhänge. Nun sah er um sich, aber er sah, als ob er unter Wasser schwimmen würde, seine Augen brannten ein klein wenig, alles hatte dieselbe blassgrüne Farbe.

Endlich erkannte er die Haustür: eine schwarze Öffnung, eine Spalte.

„Abendessen“, rief eine der Schwestern von der Schwelle.

„Mach zu, Gewitter!“ befahl er ihr und taumelte zum Essen.

(Sie starre ihm verwundert nach, zuckte dann die Achseln und sagte sich, dass sie ihn wahrscheinlich falsch verstanden hatte.)

Er aß das Majoranfleisch und ging in sein Zimmer. Er erzählte niemandem von den Seinen, was ihm zugestoßen war. Er hatte eine Sterbensangst, er schlief ein, als wäre er tot.

Er erzählte es dem Arzt in Ljubljana. Er bekam eine Brille, die so schwer war, dass er sie kaum tragen konnte.

„Es wird nicht besser werden“, sagte der Augenarzt. „Höchstens schlechter, aber du wirst dich daran gewöhnen. In Amerika wird das schon operiert, angeblich ziemlich erfolgreich.“

Als der Arzt „Amerika“ gesagt hatte, schwang in seiner Stimme ein verträumter Unterton mit, ein wenig so, als hätte er (jedenfalls von Zlatkos Standpunkt) über den Mond oder über Orte irgendwo über dem Regenbogen gesprochen.

Zlatko war nicht gekränkt und er verspürte auch keine Genugtuung bei dem Gedanken, der ihn schnell durchzuckte: dass dieser studierte Mensch im weißen Kittel keine Ahnung von der Geographie der Vereinigten Staaten hatte. Er war glücklich, er wurde von Hoffnung überströmt, einige der folgenden Nächte durchwachte er in heroischen Träumereien. Dann gab er soweit nach, dass er begann lange Ohren zu machen, wenn in der Fabrik von Deutschland die Rede war.

GERMAN

Von dreien

Translated by Peter Scherber

Contact of the translator: pscherb@gwdg.de

Zlatko aus Litija

II.

Zlatkos Sippschaft zeigte sich ihr im Schein von fünfundzwanzig Watt, aufgehängt hoch oben unter der Decke: Menschen, die in einer schweigenden, sehr schweigenden Gemeinschaft leben. Die Mehrzahl der Tage verbringen sie in der Küche. Die Küche ist in einem Muster geweißelt, auf gelbem Hintergrund reihen sich Spalten von braunen Kirschen. Diese Art des Wandschmucks nennt man "gewalzt". Gekocht wird überwiegend fleischlos: Mehlklößchen mit Bröseln, grüner Salat mit Knoblauch, Sterz mit Sauerkraut, sogar der Geruch von Knoblauch und von Sauerkraut vermischt sich in dieser Kultstätte der Sparsamkeit mit einem lauwarmen Duft.

Die Mutter ist klein, aber vielleicht doch ganz hübsch. Die Schwestern sind groß wie Zlatko, stolz auf ihre Beine, mit Brennscheren foltern sie ihre Haare; die Zähne gucken hinter ihren verächtlich herabgezogenen Lippen hervor. (Wenn sie mit jemandem woanders sind, dann lachen Zlatkos Schwestern laut.) Der Stiefvater und der Halbbruder, die von kleiner Statur sind, essen mit dem Kopf zwischen den Schultern, ohne ihren Blick auf den Teller zu richten. Der Vater wischt sich immer wieder die Stirn, müde von seiner seltsamen Körperhaltung.

Schlafzimmer werden nicht geheizt. Die Betten sind nicht schmutzig, aber auch nicht sauber.

All das ist natürlich öde und hässlich, öde und hässlich ist auch Zlatko, der sich in der Ecke hinter dem Herd (schon seit klein auf) über einen Band aus der Reihe Modra ptica beugt.

"Doch, ach," durchfuhr es sie, "in diesem Loch in Litija, auf dem Terrazzo- oder Linoleumboden, unter den feuchten Bettlaken aus Flanell, da begannen sich aus glatten ebenmäßigen Kindergliedern eines Tages männliche Knöchel, Knie, Schultern und Gelenke zu wölben, aber niemand hat diese unbeholfenen Wölbungen bemerkt, niemand hat sie voller Stolz geküsst!"

So kam es, dass an ihre Maschine nachhause dann doch der Dichter kam, und er war dann noch der entschiedenste von all denen, die sich von modernen Reisen inspirierten ließen. (*O Gott, ein junger Mann und Sohn einer Frau ist Dir lieber als ein junger Stier!* Paul Claudel, kräftig und mit Stiernacken, hat als alter Mann erklärt: "Mutter hat uns niemals geliebkost.")

Einige Dinge sind ewig wie die Liebe Gottes, sagte sie sich. Es ist sicher nicht recht, wenn wir Terrazzo, Linoleum und Litija immer die Schuld geben. Doch, ach, trotzdem: Lidija direkt nach dem Krieg!

Sie grubelte: "Der Gedanke an die schiere Größe der Welt kann pathetisch sein wie bei Claudel; in einer Unzahl an Beispielen, verstreut über die ganze Erde ist es aber nur beklemmendes, dunkles

Bewusstsein. Nach Litija führt noch heute eine kurvenreiche Straße, die auf einer Seite abschüssig ist und auch durch eine Sandgrube führt. Bei der Sandgrube hängt eine Lastseilbahn über der Straße. Sie ist wahrscheinlich nicht mehr im Gebrauch, wenigstens bewegte sie sich nicht an dem Tag, an dem ich dort vorüber fuhr: von dem dicken Drahtseil herab baumelten blecherne Kübel, lächerlich und gruselig wie fliegende Wannen".

Zlatko wuchs heran und ging zwei Jahre auf ein Internat. Dann kehrte er zurück nach Litija (Wahrscheinlich mit dem Zug und nicht unter den fliegenden Wannen), zog wieder in sein kaltes Zimmer ein, belegte wieder den Platz hinter dem Küchentisch. Das karierte Hemd war ihm auf der Brust etwas zu eng. Die Schwestern zeigten in seiner Gegenwart nicht mehr die Zähne. Er war ein Mann mit dem Recht auf seinen Zorn, er rauchte, er ging arbeiten.

Er ging zur Arbeit in die Fabrik, zum Beispiel in die Fabrik für Modeschmuck. Er besorgte Sicherungen, Spulen und solche Sachen. Während der Esspause hielt er sich immer abseits und las. Er kaute eine Semmel mit Laibacher oder einfacher Salami, er schmatzte und schlängt zu großen Brocken hinunter, er war nicht feiner als irgendein anderer, aber in seiner Seele war er weit weg.

Wahrscheinlich bemerkte er noch nicht einmal die Einzelheiten, die uns heute beim Blick auf eine alte Fabrik so rührend vorkommen dürften: die großen Fenster aus kleinen Glasscheiben, die gelblichen Warnschilder auf den militärgrünen Maschinen, einige verbeulte blaue Dosen mit Werkzeug auf dem ungehobelten Tisch. Und auch wenn er all die Dinge bemerkte hätte, hätte er ihnen keine tiefere Bedeutung zugemessen.

Vielelleicht hätte er sie dem schönen Haus zugemessen, an dem er Tag für Tag vorbeiging. An jedem öden Ort gibt es nämlich so ein Haus: erkennbar besser, erkennbar weniger öde als die anderen: gerade genug, dass in einem Menschen, der unter der Last der schieren Größe dieser Welt leidet, quälende Sehnsüchte erwachen. (Vielelleicht hatte das Haus einen Balkon und Zlatko musste, wenn er da vorüberging an Amerika denken, an eine Veranda und einen Schaukelstuhl, an ein vollbusiges Mädchen in Jeans und einer Bluse aus Hirschleder, an ein Pony und an ein Lasso.)

Als die Erzählerin im Flieger langsam vom Schlaf übermannt wurde, erschien ihr Zlatkos ungestillte Sehnsucht allzu traurig. Sie wünschte, dass er etwas Eigenes hätte. Er hatte ja seinen Platz im Garten zuhause, sagte sie sich, da bei der Laube, unter dem Vordach wo man im Winter die Bohnenstangen aufbewahrte. Dorthin hatte er einen alten Autositz geschafft, den er auf dem Schrottplatz erstanden hatte. Zu der Laube ging er zum Rauchen und zum Lesen, jeden Nachmittag, wenn es ihm die Zeit erlaubte. Der Sitz hatte einen eingebauten Aschenbecher mit Deckel. Bevor er in der Dämmerung ins Haus ging, warf Zlatko die Kippen auf den Kompost.

Der Garten war ein Gemüsegarten, an Blumen gab es Zinnien und Astern. Die Beete waren groß, fast wie Äcker. An Frühlings- und Herbstabenden dampfte die Feuchtigkeit aus der Erde.

Eines Abends stand Zlatko schnell auf. Ihn schwindelte. Das war er gewöhnt, das kennen alle Leute, die viel lesen. Er lehnte sich an und wartete, dass es vorüberging. Aber es ging nicht vorüber. Das Blut das ihm ins Hirn geschossen war, legte sich langsam wieder, doch die Beine hörten nicht auf zu wanken, und in hinten in seinem Schädel schlug es "puk, puk, puk".

Er taumelte zu dem Zwetschkenbaum mitten im Garten und nahm die Brille ab, weil er glaubte, dass mit den Gläsern etwas nicht in Ordnung sei. Er hob den Kopf, die schräg einfallenden Strahlen

der Abendsonne fielen auf seine pastellblauen Augen. Sofort wurde ihm klar, dass er ohne Brille viel schlechter sehen konnte, als er ohne Brille einen Augenblick vorher gesehen hatte. Da stand er und dann verdunkelte es sich um ihn herum.

Der Nachbarhund bellte rau. Irgendwo ein metallener Lärm. Unter der Dunkelheit, die sich wie eine schwarze Schale über Zlatkos Umgebung stülpte, schlich sich ein dichter grauer Nebel. Doch dieser Nebel war nicht feucht, sondern eher wie eine Spinnwebe. Er war seltsam warm. Der Wind blies bedrohlich, als wollte er alles Wasser auf der Erde austrocknen. Zlatko schluckte.

Der Wind heulte; nur auf Grund dieses Lautes fühlte der junge Mann noch die Gärten der Umgebung; und wegen des HundegeBELLS, das immer rauer widerhallte.

Er streckte die Hand aus und berührte den alten Zwetschkenbaum. Unter seinen Fingern rieselten kleine Brösel, so dass er weg sprang und seine Hände abschüttelte, als hätte er ein Warnzeichen bekommen. Er wollte sich zum Haus vortasten, aber jetzt wagte er nicht mehr zu tasten. Er wusste und fühlte sogar, dass das Haus und die Laube noch standen, aber zugleich wusste er nicht genau, ob es um ihn herum überhaupt noch etwas gab. In der Luft lag der Geruch der Küche, nach Majoranfleisch doch der Wind berührte nicht die Gerüche, er brachte sie nicht herbei und trug sie nicht fort, er ließ sie in der Leere hängen. Auch der Sand auf dem Weg lag unberührt da. Es wehte ohne Hast, ins Leere.

Ja, plötzlich war alles leer, die Welt war leer. Der Hund war still geworden, dann heulte er. Das Geheul wirbelte durch die Dunkelheit, so dass man nicht mehr feststellen konnte, wo das Tier war. Bald heulten die Hunde von überall und von nirgends.

Dann durchschnitt ein breiter Blitz die Dunkelheit, die auf Zlatkos Augen hing. Das Donnern war zuerst verhalten. Dann krachte es, als ob eine riesige Peitsche auf die Erde geschlagen hätte. Irgendwo in der Nähe zersplitterte Holz, vielleicht ein Balken, vielleicht ein Stamm. Nichts Hölzernes fiel auf die Erde. Es fielen Tropfen herab, dick wie reife Kastanien. Nach den Tropfen ergossen sich warme Sturzbäche.

Er steckte das Buch in die innere Brusttasche. Er tappte in die Regengüsse, schob sie wie schwere Vorhänge zur Seite. Jetzt sah er um sich, aber er sah so, als schwämme er unter Wasser, seine Augen brannten dabei leicht, alles war von einheitlicher bleicher grüner Farbe.

Schließlich erkannte er die Haustür: eine schwarze Öffnung, eine Höhle.

“Abendbrot,” rief von der Türschwelle aus eine der Schwestern.

“Tür zu, ein Gewitter!” befahl er und tappte zum Essen.

(Sie starre verwundert hinter ihm her, dann zuckte sie mit den Schultern und sagte sich, dass sie ihn wohl falsch verstanden habe.)

Er aß das Majoranfleisch und ging dann in sein Zimmer. Niemandem von den Seinen erzählte er, was ihm geschehen war. Er hatte tödliche Angst, dann schlief er ein, als sei er tot.

Er erzählte es dem Arzt in Ljubljana. Bekam eine Brille, die so schwer war, dass er sie kaum noch trug.

“Es wird nicht besser werden,” sagte der Augenarzt. “Höchstens schlimmer, aber du gewöhnst dich dran. In Amerika operieren sie das, wohl schon mit Erfolg.”

Als der Doktor “Amerika” sagte, gab es in seiner Stimme einen träumerischen Unterton, als ob er (wenigstens von Zlatkos Standpunkt aus gesehen) über den Mond spräche oder über Gegenden jenseits des Regenbogens.

Zlatko war nicht gekränkt und er empfand auch keinerlei Genugtuung bei dem Gedanken, der ihm plötzlich kam: dass ein studierter Mensch im weißen Kittel keine Vorstellung von der Geographie der Vereinigten Staaten hatte. Er war glücklich, er bekam Hoffnung, einige der folgenden Nächte durchwachte er in heroischen Träumereien. Dann kam er wieder so auf die Erde zurück, dass er begann, sich an den Ohren zu ziehen, wenn sie in der Fabrik über Deutschland sprachen.

Translated by György Lukács

Contact of the translator: lukacs.gyorgy@ymail.com

Zlatko Litijából

II.

Zlatko családja magasan a plafonra lógaott huszonöt watt fényében jelent meg: emberek, akik hallgatag, nagyon hallgatag közösségen élnek. A nap nagy részét a konyhában töltik. A konyha festése mintás, a falon sárga alapon barna cseresznyék sorakoznak. (Az ilyen mintát „valceninek” nevezik.) Az ételeik általában hús nélkül készülnek: daragaluska, zöld saláta fokhagymával, málé savanyú káposztával; a takarékkosságnak ezt a szentélyét a fokhagyma és a savanyú káposzta langosz szaga lengi be.

Az anya aprótermetű, tán szépnek mondható. Húgai olyan magasak, mint Zlatko, büszkék lábaikra, hajsztővásaikkal nem kímélik a hajukat; lenzénőn görbülni szájaikból kilógnak fogai. (Amikor elmennek otthonról, Zlatko húgai hangosan nevetnek.) Nevelőapja és féltestvére nem magas növésű. Behúzott nyakkal esznek, tekintetük nem emelik fel a tányerről. Az apa, a furcsa tartástól elfáradva egyre csak a homlokát törölgeti.

A hálószbákat nem fűtik. Az ágyak nem koszosak, de nem is tiszták.

Minden kopár és csúnya, maga Zlatko is kopár és csúnya, aki (kiskora óta) a Kék Madár sorozat könyve fölé görnyed a hűtő melletti sarokban.

„Na de, oh,” villant meg benne a gondolat, „abban a litijai házban, a betonlapon vagy a linóleumon, a nedves flanelpokrókok között, a puha, sima gyermeki végtagokból egy napon férfiúi bokák, térdék, vállak, öklök és ujjpercek domborodtak ki, ezeket a nagy gyálmoltalan domborulatokat azonban senki nem vette észre, senki nem csókolgatta őket büszkén!”

Igy történt, hogy hazaútja során repülőgépen mégiscsak eljött a költő, mégpedig a legkiválóbb azok közül, akiket lelkésítettek a modern utazások. (Ó Isten, a fiatal férfi és a nő fia kedvesebb neked, mint az ifjú bika! Paul Claudel, a bikanyakú erőember öregemberként magyarázta: „Anyánk sosem szeretetetts minket.”)

Bizonyos dolgok örökkévalóak, mint az isteni szeretet, mondta magában. Biztosan nem helyes mindenért a betonlapot, a linóleumot és Litiját hibázattni. Na de, oh, ennek ellenére: Litija közvetlenül a háború után!

Eltöprengett: „A világ nagyságáról való elmélkedés lehet emelkedett, mint Claudelnél; a Földön elszórt számos esetben azonban csak szorongás, ködös eszmélet. Litijába ma is kacskaringós út vezet, mely egyik oldala felé lejt és egy homokbánya mellett vezet. A homokbányánál az út felett tehetszállító drótkötél függ. Valószínűleg már nincs használatban, legalábbis aznap, amikor arra autóztam, nem volt mozgásban: a vastag drótkötélről fémvödrök lógtak, nevetségesek és fenyegetők voltak, mint holmi repülő kádak.”

Zlatko felnőtt és két évre internátusba került. Aztán visszament Litijába (valószínűleg vonattal, nem a repülő kádak alatt elhaladva), ismét beköltözött hideg szobájába, ismét elfoglalta helyét a konyhaasztalnál. Kockás inge a mellkasánál kicsit szűk volt. Húgai az ő jelenlétében többet nem mutatták ki a fogukat. Férfi volt, akinek joga volt ahhoz, hogy dühös legyen, dohányzott és munkába járt.

A gyárban dolgozott, mondjuk a fémáruagyárban. A biztosítékokat, orsókat és hasonlókat ellenőrizte. Mindig egyedül tizónaizott és olvasott. Ljubljanai vagy közönséges szalámiból készült szendvicset evett, csámcogott és hatalmasakat harapott. Semmivel sem volt kifinomultabb, mint bárki más, lelkiekben azonban messze járt.

Valószínűleg fel sem tüntek neki az apró részletek, melyek a régi gyárra tekintve ma meghatónak tűnhetnek: nagy ablakok kis üveggel, a zöld gépekre ragasztott sárgás figyelmeztető matricák, ütött-kopott kék szerszámos dobozok a gyalulatlan asztalon. Ha mindezeket észre is vette, nem tulajdonított nekik mélyebb jelentőséget.

A szép háznak viszont talán igen, amely mellett minden nap elhaladt. Akármely elhagyott tájon az ilyen ház: kicsit jobb, kicsit kevésbé sívar a többinél: éppen elég ahhoz, hogy a világ óriási méretének terhe alatt sínylődő emberben kínzó vágyakozást ébresszen. (A háznak tán erkélye is volt, és amikor Zlatko elhaladt mellette, Amerikára kellett gondolnia, a verandára és a hintára, a farmerba és szarvasbőr ingbe öltözött dúskeblű leányra, a pónira, a lasszóra.)

Amikor az elbeszélőt a repülőn álmosság fogta el, Zlatko becstelen vágyakozása túlzottan is szomorúnak tűnt. Azt akarta, hogy neki is legyen valamije. Saját birtoka van az otthoni kertben, monda magában, a szálatl és az eresz alatt, ahol télen a babkarókat tárolják. Volt ott egy régi autólése, amit a bontóban vett. Odajárt dohányozni és olvasni minden délután, ha csak az ideje engedte. Az ülésben beépített hamutartó volt. Mielőtt sötétedéskor bement volna a házba, Zlatko a csikkeket a komposztra szórta.

A kert zöldségeskert volt, a virágok közül ciniák és astrák nőttek. A virággyások nagyok voltak, majdnem mint a szántón. A tavaszi és őszi estéken a földből nedvesség párolgott.

Egy este Zlatko hirtelen állt fel. Elszédült. Ehhez már hozzászokott, ezt mindenki ismeri, aki sokat olvas. Hátradőlt és várta, hogy elmúljon. De nem múlt el. Az agyába tóduló vér lassan leülepedett, lábai azonban megroggyantak és a koponyája hátsó felében »pk pk, pk pk« szólt.

A kert közepén álló szilva felé tántorgott és abban a hiszemben, hogy a lencsékkel van valami baj, levette a szemüveget.

Felemelte a fejét, pasztelekkék szemére vetültek az esti nap utolsó, ferde sugarai. Abban a pillanatban világossá vált számára, hogy most szemüveg nélkül sokkal rosszabbul lát, mint egy pillanattal azelőtt szintén szemüveg nélkül. Csak állt, miközben körülötte minden egyre sötétebb lett.

A szomszéd kutyája rekedten felugatott. Valahonnan fémes zaj hallatszott. A sötétségbe, mely fekete böggregént borult Zlatko világára, sűrű szürke köd vegyült. Ez a köd azonban nem nedves, hanem pókhálószerű volt. A levegő furcsán langyossá vált. A szél ijesztő fuvallatait lehetett érezni, mintha ki akarna szárítani minden vizet a földön. Zlatko nyelt egyet.

A szél fütyült; a fiatalemberek már csak a zajból lehetett sejtése a környező kertekről; és a kutyauagatásból, mely egyre rekedtebben visszhangzott.

Kinyújtotta a karját és megérintette a szilvafát. Ujjai közé kéregtörmelék került, amitől visszahőkölt,

mintha figyelmeztető jel lett volna. Tapogatózva akart visszatalálni a házhoz, de már nem mert tapogatózni. Tudta és érezte, hogy a ház és a pajta még áll, de teljesen nem volt bizonyos abban, hogy körülötte még bármi is van. A levegőben ételszag terjengett, majorannás hús illata, a szél azonban érintetlenül hagyta a szagokat, nem hozta-vitte őket, hagyta, had függjenek az ürességekben. Az ösvény homokja is érintetlen maradt. Hasztalanul fújt, üresen.

Igen, hirtelen minden kiürült, a világ üres lett. A kutya elhallgatott, aztán felvonyított. A vonytás örvénylett a sötétben, lehetetlen lett volna megállapítani az állat helyét. Hamarosan kutyavonyítás hangzott mindenhol és sehonnán.

Aztán a Zlatko szemein függő sötétségen széles villám hasított keresztül. A dörgés először alig volt hallható. Aztán berobbant, mintha a földön egy hatalmas ostor csattant volna. A közelben fa hasadt szét, talán egy gerenda vagy egy fatörzs. Semmi fás nem zuhant a földre. Érett gesztenye méretű cseppek kezdtek zuhogni. A cseppek után langos vízsugarak folytak alá.

Könyvét belső zsebébe rejtette. Bizonytalanul lépdelt a sugarak között és nehéz függönyként húztá őket szét. Látott, de csak úgy, mintha a víz alatt úszna, szemei egészen enyhén viszkettek, mindennek halványzöld színe volt.

Végül ki tudta venni a ház ajtaját: a fekete rést, a fekete barlangot. „Vacsora,” kiáltott a küszöből az egyik húga. „Csukd be, vihar van!” szólt rá parancsolóan és az asztalhoz tártorgott. (A lány csodálkozva bámult utána, aztán megvonta a vállát, biztosan rosszul hallotta, amit mondott, gondolta.)

Megette a majorannás húst és a szobájába ment. Az otthoniak közül senkinek nem árulta el, hogy mi történt vele. Halálosan rettegett, úgy aludt el, mint aki meghalt.

Elmondta a ljubljai orvosnak. Aztán új szemüveget kapott, ami olyan nehéz volt, hogy alig tudta hordani.

„Ez már nem fog javulni,” mondta a szemész. „Legfeljebb romlani, de hozzá fogsz szokni. Amerikában már műtik az ilyet, állítólag egészen sikeresen.”

Amikor a doktor kimondta, hogy „Amerika”, hangja álmودozó hangsínt kapott, mintha (Zlatko szemszögéből nézve) a Holdról vagy a szívárvány másik felének tájairól beszélt volna.

Zlatko nem volt csalódott és semmiféle elégtételel sem jelentett a hirtelen jövő gondolat: a tanult fehérhás embernek fogalma sincs az Egyesült Államok földrajzáról. Boldog volt, reménykedés fogta el, néhány éjszakát hősies álmódozással töltött. Később olyan mélyre süllyedt, hogy hallgatózni kezdett, amikor a gyárban Németországról beszéltek.

ITALIAN

I tre

Translated by Peter Senizza

Contact of the translator: petersenizza@gmail.com

Zlatko da Litija

II.

La famiglia di Zlatko le apparve illuminata dal chiarore dei venticinque watt appesi in alto sul soffitto: persone che vivono insieme in silenzio, in profondo silenzio. Trascorrono la maggior parte delle giornate in cucina. La cucina è dipinta con dei disegni minimi, sullo sfondo giallo si susseguono file di ciliegie marroni. (Questo metodo di decorazione viene chiamato “a rullo”). Generalmente la loro cucina non prevede alcun tipo di carne: gnocchi con briciole di pane, insalata verde con aglio, polenta e crauti, addirittura l’odore dell’aglio e l’odore dei crauti in questo tempio della parsimonia si mescolano con l’odore del tiepido.

La madre è minuta, probabilmente abbastanza bella. Le sorelle sono alte come Zlatko, orgogliose delle proprie gambe, con gli arricciacapelli crudeli nei confronti dei propri capelli. I denti spuntano da sotto le loro labbra sprezzantemente piegate all’insù. (Quando escono con qualcuno le sorelle di Zlatko ridono fragorosamente). Il patrigno e il fratellastro, che non sono alti, mangiano con la testa incassata tra le spalle e non abbassano mai gli occhi verso il piatto. Il padre continua ad asciugarsi la fronte, stanco di questa strana postura.

Non riscaldano le stanze da letto. I letti non sono sporchi, ma nemmeno puliti.

Naturalmente tutto ciò è desolante e brutto, come desolato e brutto è anche Zlatko che (fin da piccolo) sta chinato nell’angolo dietro la stufa su un libro della collana Modra ptica.

“Ah, però,” le venne in mente, “in quella baracca a Litija, sul tartan o sul linoleum, tra le umide lenzuola di flanella, da quegli arti lisci e diritti da bambino un giorno iniziarono a formarsi caviglie, ginocchia, spalle, polsi e falangi maschili, ma nessuno notò queste fragili sporgenze, nessuno le baciò con orgoglio!”

Fu così che sul suo aereo di ritorno verso casa s’imbarcò un poeta, addirittura il migliore tra quanti traevano ispirazione dal moderno viaggiare. (*Oh Dio, preferisci un giovane uomo e figlio di donna Ad un giovane toro!* Paul Claudel, un energumeno con il collo taurino, con fare da vecchio spiegò: “La mamma non ci coccolava mai.”)

Alcune cose sono eterne come l’amore divino, si disse. Certamente non è giusto che per qualsiasi cosa diamo la colpa al tartan, al linoleum e a Litija. Tuttavia, ah, a prescindere da ciò: Litija subito dopo la guerra!

Rifletteva: “Il pensiero sulla vastità del mondo può essere astratto come nel caso di Claudel, ma in un numero impressionante di casi sparpagliati sulla Terra è una consapevolezza angosciosa, tetra.

Ancora oggi a Litija si arriva da un sentiero tortuoso che pende su un lato e attraversa anche la cava

di sabbia, nei pressi della quale, sopra la strada, è sospesa una teleferica da trasporto. Probabilmente non viene più usata, quantomeno quel giorno, quando sono passata di lì, era ferma: dal grosso cavo penzolavano dei bidoni in lamiera, ridicoli e grotteschi come delle tinozze volanti.

Quando crebbe, Zlatko andò per due anni in collegio. Poi ritornò a Litija (probabilmente in treno e sicuramente senza passare sotto le tinozze volanti), si risistemò nella sua gelida stanzetta e rioccupò il suo posto a tavola in cucina. La camicia a scacchi gli stava un pochino stretta sul petto. In sua presenza le sorelle non gli rivelavano più i denti. Era un uomo che aveva il diritto ad essere arrabbiato, fumava, si recava al lavoro.

Lavorava in una fabbrica, diciamo di accessori metallici. Si occupava di fusibili, bobine e roba del genere. Durante la pausa rimaneva in disparte e leggeva. Masticava il panino farcito con salame di Lubiana o addirittura di qualità inferiore, mangiava rumorosamente inghiottendo bocconi troppo grandi, non era più fine degli altri, ma dentro di sé era lontano da tutto.

Probabilmente non aveva nemmeno notato i dettagli che oggi, quando osserviamo la vecchia fabbrica, ci sembrano quasi commoventi: le grandi vetrate composte da piccoli vetri, le etichette d'avvertenza giallastre sui macchinari verde militare, alcune scatole blu ammaccate con gli utensili sul tavolo non piallato. E sebbene avesse notato tutto ciò, di certo non gli aveva attribuito alcun significato più profondo.

Forse lo aveva attribuito alla bella casa davanti alla quale passava camminando giorno dopo giorno. In ogni luogo desolante si può trovare una casa simile: leggermente migliore, leggermente meno deprimente delle altre, abbastanza per far risvegliare una struggente bramosia in un uomo gravato dal peso della vastità del mondo. (Forse la casa aveva un balcone e quando vi passava davanti, Zlatko doveva pensare all'America, alla veranda e all'altalena, alla procace ragazza in jeans e camicia di pelle di cervo, al pony e al lazzo.)

Quando la narratrice venne sopraffatta dal sonno in aereo, il desiderio inappagato di Zlatko le sembrò eccessivamente triste. Voleva che lui avesse qualcosa di suo. Aveva il suo spazio nel giardino di casa, si diceva, nella rimessa, sotto la tettoia, dove venivano riposte le canne di supporto per i fagioli durante l'inverno. Là aveva portato un vecchio sedile d'automobile che aveva comperato dallo sfasciacarozze. Nella rimessa andava a fumare e a leggere, ogni pomeriggio, se il tempo glielo permetteva. Nel sedile aveva incorporato un portacenere dotato di coperchietto. Prima di rientrare in casa, al calar della sera, Zlatko buttava le cicche nella compostiera.

Il giardino era riservato alle verdure, le zinnie e gli astri rappresentavano gli unici fiori. Le aiuole erano grandi, sembravano dei campi. Nelle sere primaverili e autunnali il suolo trasudava umidità.

Una sera Zlatko si alzò di scatto. Gli era venuto il capogiro. Ci era abituato, come lo sono tutti coloro che leggono molto. Si appoggiò e aspettò che passasse. Ma non passò. Il sangue che gli era schizzato al cervello defluì lentamente, mentre le gambe non la smettono di tremare e la parte posteriore del cranio gli faceva "poc poc, poc poc".

Si mosse barcollando in direzione dell'albero di prugne al centro del giardino e si tolse gli occhiali, credendo che ci fosse qualcosa di sbagliato nelle lenti. Quando sollevò la testa i raggi inclinati del sole serale gli caddero sugli occhi blu pastello. Immediatamente si rese conto che vedeva molto peggio senza occhiali rispetto ad un attimo prima. Rimase in piedi e attorno a lui calò l'oscurità.

Il cane del vicino abbaiava rocambo. Da qualche parte un pezzo di metallo faceva rumore. Nel buio che era sceso come una scodella nera sul mondo di Zlatko si era insinuata una fitta nebbia grigia. Ma la nebbia non era umida, bensì ragnatela. C'era un caldo strano. Il vento soffiava minaccioso, come se volesse far seccare tutta l'acqua del mondo. Zlatko deglutì.

Il vento fischiava e solo grazie a questo suono e al latrato del cane, che aveva un'eco sempre più roca, il giovane riusciva a intravedere i giardini circostanti.

Allungò la mano e sfiorò il vecchio albero di prugne. Le schegge che gli scivolarono tra le dita lo fecero sobbalzare e scuotere il palmo, come se avesse appena ricevuto un avvertimento. Avrebbe voluto raggiungere la casa a tentoni, ma adesso non osava più tastare. Sapeva e perfino percepiva che la casa e la rimessa erano rimaste in piedi, ma allo stesso tempo non era del tutto sicuro che ci fosse ancora qualcos'altro attorno a lui. L'aria odorava di cibo, di carne con maggiorana, ma il vento non sfiorava questi odori, non li avvicinava e non li allontanava, li lasciava pendere nel vuoto. Anche la sabbia sulla stradina era rimasta intatta. Il vento soffiava inutilmente, nel vuoto.

Sì, d'un tratto tutto divenne vuoto, il mondo divenne vuoto. Il cane tacque, poi ululò. L'ululato volteggiava come un vortice nell'oscurità e non si riusciva più a capire dove si trovasse l'animale. Poco dopo i cani cominciarono a ululare da ovunque e da nessuna parte.

Poi il buio appeso agli occhi di Zlatko venne squarcato da un grande lampo. Dapprima i tuoni risuonarono soffocati. Poi deflagrarono, come se la terra fosse stata colpita da un'enorme frusta. Da qualche parte, lì vicino, un pezzo di legno scoppiò, forse una trave, forse un tronco. Ma non era legno quello caduto a terra. Fioccarono delle gocce, grandi come castagne mature. Alle gocce seguirono degli scrosci caldi.

Ripose il libro nel taschino interno. S'incamminò barcollando tra gli scrosci, scostandoli come se fossero dei pesanti tendaggi. Adesso riusciva a vedere attorno a sé, ma come se stesse nuotando sott'acqua, gli facevano leggermente male gli occhi, tutto aveva lo stesso colore verde pallido.

Finalmente riuscì a scorgere la porta di casa: un pertugio nero.

"A tavola," gridò una delle sorelle dall'uscio di casa.

"Chiudi, sta arrivando la tempesta!" le ordinò e andò a mangiare.

(Lei lo fissò stupita, poi sollevò le spalle dicendosi che probabilmente lo aveva capito male).

Dopo aver mangiato della carne alla maggiorana, Zlatko raggiunse la sua stanza. A nessuno dei suoi familiari raccontò quanto gli era successo. Era spaventato a morte e si addormentò come se fosse morto.

Lo raccontò al suo medico di Lubiana che gli diede degli occhiali così pesanti che riusciva a malapena a metterseli.

"Sicuramente non migliorerà," gli disse l'oculista. "Al limite peggiorerà, ma ti ci abituerai. In America queste cose le operano già, pare con successo."

Quando il dottore pronunciò "America" lo disse con tono basso e trasognato, come se (dal punto di vista di Zlatko) stesse parlando della Luna o di luoghi al di là dell'arcobaleno.

Zlatko non si offese e non provò nemmeno alcuna soddisfazione al pensiero che improvvisamente lo sfiorò: quell'uomo in camice bianco non aveva la benché minima concezione della geografia degli Stati Uniti. Era fortunato, era stato pervaso dalla speranza, trascorse alcune delle notti seguenti facendo dei sogni eroici. Poi si avvili a tal punto da mettersi a origliare in fabbrica quando si parlava della Germania.

Translated by Laima Masytė

Contact of the translator: masytel@yahoo.com

Zlatkas iš Litijos

II.

Zlatko giminaičius ji išvydo aukštai po lubomis pakabintoje dvidešimt penkių vatų stipruo šviesoje: tai žmonės, gyvenantys tylėjime, visiškame tylėjime. Dieną jie dažniausiai prabūna virtuvėje. Virtuvė išbalinta, sienos papuoštos ornamentais, gelsvame fone driekiasi rudų trešnių eilės. (Toks dekoravimo būdas vadinas „sienų marginimu“.) Maistas paprastai gaminamas be mėsos: virtiniai su džiūvėseliais, žalios salotos su česnakais, kukurūzų kosė ir rauginti kopūstai; net česnako ir raugintų kopūstų kvapas šioje taupumo šventykloje susimaišo su drungnumo kvapu.

Motina mažytė, galima sakyti, miela. Seserys aukštос kaip ir Zlatkas, jos didžiuojasi savo kojomis, replėmis negailestingai susigarbanojusios plaukus; jų dantys kyo iš po niekinamai papūstų lūpų. (Kai Zlatko seserys su kuo nors bendrauja ne namie, jos garsiai kvatoja.) Patėvis ir jibrolis, jie neaukštū, valgo ir nepajudina galvos, įrečtos tarp pečių, nepakreipia žvilgsnio į lėkštę. Tėvas vis šluostosi kaktą, pavargęs nuo keistos laikysebos.

Miegamieji nekūrenami. Patalynė nors ir ne purvina, bet ir ne šviežia.

Visa tai, žinoma, nyku ir bjauru, nykus ir bjaurus ir pats Zlatkas, kampe už viryklės (jau nuo mažens) palinkęs virš knygos iš pigios serijos „Žydroji paukštė“.

„Ak, – dingtelėjo jai staiga, – šioje Litijos miestelio troboje, ant betoninių grindų arba linoleumo, tarp suplėkusių flanelinės patalynės, iš glotnių, tiesių vaikiškų galūnių vieną dieną ėmė kaltis vyriškos blažudos, keliai, pečiai, riešai ir slanksteliai, tačiau niekas tų ištisusiu nekalty krumplių nepastebėjo, nebūčiavo su pasididžiavimu!“

Atsitiko taip, kad į jos lėktuvą, skrendantį namo, jėdė poetas, beje, geriausias iš tų, kurie semiasi įkvėpimo iš kelionių. (O, Dieve, jaunas vyras ir moters sūnus/ Tau mielesnis už jauną bulių! Paulis Claudelis, stipruolis buliaus sprandu, būdamas jau senas paaiškino: „Motina mūsų niekada nemylavo.“)

„Kai kurie dalykai amžini lyg Dievo meilė“, – tarė ji sau. Turbūt mes neteisūs, jei dėl visko kaltiname betonines grindis, linoleumą ir Litiją. Na, bet nepaisant visko, štai Litijos vaizdas tuo po karo!

Ji mąstė: „Mintis apie pasaulio neaprēpiamumą gali būti pakylėta kaip Claudelio; tačiau daugiausia po Žemės rutulį pasklidęs prislėgtumas ir niūri savivoka. Ir šiandien į Litiją vinguoja kelias, iš vienos jo pusės – pakriausė, o pats kelias driekiasi tollyn per smėlio karjerą. Prie karjero virš gatvės nutiestas krovinių kėlimo trosas. Jis veikiausiai nebenaudojamas, bent jau tą dieną, kai važiavau pro šalį, jis nedirbo: ant storo laidų siūbavo skardiniai indai, juokingi ir bauginantys lyg skraidančios vonios.“

Ūgtelėjus Zlatką dvejiems metams buvo išsiuntę į internatą. Paskui jis grįžo į Litiją (greičiausiai traukiniu ir jo kelias ējo visai ne po kybančiomis voniomis), jis vėl apsigyveno savo šaltame kambaryje, vėl užėmė vietą prie virtuvės stalo. Languoti marškiniai kiek ankštoki per krūtinę. Jam esant seserys neberodė dantų. Jis jau vyras ir turėjo teisę širsti, jis rükė ir vaikščiojo į darbą.

Dirbo gamykloje, tarkime, plieno galerijos gamykloje. Jo žinioje buvo lydūs saugikliai, ritės ir kiti panašūs dalykai. Per priešpiečius Zlatkas visad užsiskleldavo ir jnikdavo į knygą. Kramtydavo sumuštinį su Liublianos arba dar paprastesne dešra, čepsédavo, paskui nurydavo didžiulius kąsnius, jis nebuvo subtilesnis už bet kurį kitą, tačiau jo siela pleveno padebesiais.

Veikiausiai jis né nepastebėjo smulkmenų, kurios šiandien, pažvelgus į seną gamykla, mums atrodo jaudinančios: didelių langų, sudėtų iš mažiukų stikliukų, išgeltusių perspėjimo lipdukų ant kariškai žalių įrenginių, kažkokios apskaldytos mėlynos įrankių dėžės ant neobliuoto stalo. Ir nors jis šiuos daiktus pastebėjo, tačiau tikrai jų nesureikšmino.

Galbūt Zlatkui buvo reikšmingas gražus namas, pro kurį jis diena iš dienos vaikščiojo. Juk kiekviename nykiame krašte stovi tokai namas: jis kiek didesnis, mažiau apleistas nei kiti namai, lygiai tiek, kad žmoguje, kuris kenčia pasaulio didumo sunkulį, prižadina kamuojančius troškimus. (Galbūt tas namas su balkonu ir Zlatkas, eidamas pro šalį, svaiciodavo apie Ameriką, verandą ir sūpuokles, apie merginą didele krūtine, vilkinčią džinsus ir elnio odos marškinėlius, apie ponį ir kilpavirę.)

Kai pasakotojų lėktuve apėmė miegas, neišspildęs Zlatko troškimas pasirodė pernelyg gailus. Ji norėjo, kad vaikinas turėtų kažką savo. Kad turėtų savo vietą sode, kalbėjo ji sau, pašiūrės pastogeje, kur žiemą sukabinami pupelių strypai. Ten jis nusinešė seną automobilio sėdynę, ją nusipirko seną automobilių aikštelię. Po tuo pašiūrės stogu jis nueidavo parūkyti ir paskaityti, tai darė kiekvieną popietę, jei tik turėdavo laiko. Sėdynėje buvo įtaisyta peleninė su dangteliu. Temstant prieš nueidamas namo Zlatkas išpurtydavo nuorūkas į kompostą.

Daržas buvo skirtas daržovėms auginti, bet ten augo ir cinijos su astromis. Lysvės didelės, kaip pievos. Pavasarį ir rudenį vakarais iš žemės garuodavo drėgmę.

Vieną vakarą Zlatkas straigai pakilo iš vietas. Jam apsviaigo galva. Prie to buvo paprates, tai nutinka visiems daug skaitantiems žmonėms. Jis atsirėmė, ėmė laukti, kol praeis. Bet nepraejo. Kraujas, plūstelėjęs į smegenis, pamažėle atslūgo, bet kojos vis dar linko ir pakaušyje tvinksėjo „tik tik, tik tik“.

Zlatkas žengė link sodo vidury augančio slyvmedžio ir nusiémė akinius, manė, kad kažkas negerai su akiniais. Jis užvertė galvą, įžambūs vakarinės saulės spinduliai krito į jo švelniai žydras akis. Ta akimirka Zlatkas suprato, jog be akinių mato kur kas blogiau, nei prieš minutę. Liko stoveti, o aplink jį temo.

Kaimyno šuo kimiai sulolo. Kažkur sudžeržgė plienas. Po tamsa, kuri lyg juodas puodas užvožė Zlatko pasaulį, įslinko tiršta pilkšva migla. Tačiau ši migla buvo ne drėgna, o voratinkliška. Buvo keistai šilta. Vėjas ėmė grėsmingai pūsti, lyg būtų užsimojęs išdžiovinti visus pasaulio vandenis. Zlatkas nurijo seiles.

Vėjas švilpavo; tik iš šio garso jaunuolis dar galėjo pajauti esant aplinkinius sodus; ir dar iš vis kimiai aidinčio šuns lojimo.

Zlatkas ištiesė ranką ir prisilietė prie senos slyvos. Tarp pirštų nuriedėjo žvirgždas, jis pašoko ir nupurtė delną, tarsi būtų dėl kažko perspėtas. Jis norėjo apčiuopomis nueiti iki namo, tačiau dabar nedrįso. Jis žinojo ir net juto, kad namas ir pašiūrė dar stovi, bet kartu nelabai tikėjo, jog aplink jį dar kažkas yra. Ore užuodė mėsos su mairūnu aromatą, tačiau vėjas prie šio kvapo neprisilietė, nei atnešė, nei nupūtė, paliko kytobi tušumoj. Taip pat ir smėlis ant takelio gulėjo nepaliestas. Vėjas pūtė bergždžiai, be jokios naudos.

Taip, staiga viskas ištušėjo, pasaulis liko tuščias. Šuo nurimo, paskui užkaukė. Jo kauksmas vingiavo po tamsą ir jau buvo neįmanoma suprasti, kur tas šuo. Netrukus šunys kaukė iš visų kampų ir iš niekur.

Tada tamsą, pakibusi ant Zlatko akių, perkirto platus blyksnis. Grumenimas iš pradžių aidėjo patylukais. Paskui taip driokstelėjo, lyg žemę būtų supliekės milžiniškas botagas. Kažkur netoli ese trekštelėjo mediena, galbūt tašas, o gal medžio kamienas. Tačiau joks medinis daiktas nenuvirtė žemén. Ėmė kristi lašai, didžiuliai it prinokę kaštonai. Paskui ēmė teškenti šiltos srovelės.

Zlatkas įsikišo knygą į vidinę kišenę. Nulingavo tarp srovikių, skleisdamas jas iš sunkias užuolaidas. Dabar jis vėl viską aplink save matė, tačiau taip, lyg plauktų po vandeniu, jam neįkyriai maudė akis, viskas nusidažė blankai žalia spalva.

Galiausiai jis ižlibino namo duris: juodą kiaurymę, plyšį.

- Vakarienė paruošta, – nuo slenkščio šaukė viena iš seserų.
- Uždaryk duris, audra! – paliepė jai Zlatkas ir nusvirduliavo valgyti.

(Sesuo nustebusi dėbtelėjo Zlatkui įkandin, gūžtelėjo pečiai ir pamanė, kad greičiausiai blogai nugirdo.)

Jaunuolis suvalgė mėsą su mairūnais ir pasišalino į savo kambarį. Niekam iš namiškių nepapasakojo, kas jam nutiko. Jis buvo baisiai persigandės, kaipmat giliai užmigo.

Apie tai papasakojo gydytojui Liublianoje. Šis išrašė jam tokius gremėždiškus akinius, kad vos galėjo juos nešioti.

– Geriau nebus, – pasakė okulistas. – Büklė gali tik pablogėti, tačiau priprasi. Amerikoje tai jau operuojama, gal net sėkminges.

Tariant „Amerika“ gydytojo balse nuskambėjo svajingas pustonis, tarsi (iš Zlatko žiūros taško) būtų kalbėjės apie ménulį arba apie šalį, plyninčią anapus vaivorykštės.

Zlatkas nenusiminė ir nepajuto jokio pasitenkinimo nuo nelauktai jį aplankiusios minties, kad išsimokslinęs, baltą chalatą vilkintis žmogus neturi né menkiausio suvokimo apie Jungtinių Valstijų geografiją. Jis jautėsi laimingas, jį užplūdo viltis, kelias naktis jis prabūdravo, skendėdamas herojiškose svajose. O paskui nusileido taip arti žemės, jog ēmė ausis ištempės klausytis, kai fabrike žmonės prašnekdavo apie Vokietiją.

MACEDONIAN

За три

Translated by Lidija Arizankovska
Contact of the translator: larizankovska@yahoo.com

Златко од Литија

II.

Роднините на Златко и се претставија во светлина од дваесет и пет вати, обесена високо под таванот: луѓе кои живеат во тивка, многу тивка заедница. Поголемиот дел од деновите ги поминуваат во кујна. Кујната е дезенирано обоена, на жолтата позадина се редат колони кафени црещи. (Овој начин на декорирање се вика „на valcen“). Кујната е претежно без месо: ќофтиња од презли, зелена салата со лук, кнедли и кисела зелка, дури и миризбата на лук и кисела зелка во тоа светилиште на штедливост се слева благо со миризбата.

Мажката е малецка, симпатична. Сестрите се високи како Златко, горди на своите нозе, со клештите за виткање немилосрдни кон своите коси; забите им вирад од подвиканите усни. (Кога се со некого надвор, сестрите на Златко гласно се смеат.) Очувот и полубрратот, кои не се со висок раст, јадат со главата меѓу раменици, без да го наведнат погледот кон чинијата. Таткото и понатаму си го брише челото, изморен од чудното држење.

Во спалните не греат. Постелнините не се вакани, но не се ни чисти.

Сето тоа, се разбира, е празно и грдо, празен и грд е и Златко кој во ќошето зад фрижидерот (уште од мал) седи наведнат над книгата од збирката „Сина птица“.

„Но, ах,“ и излета, „во таа литијска гајба, на терацо или на линолеум, меѓу влажните фланелни навлаки, од мазните, рамни детски делови од телото, еден ден почнаа да надсираат машки ножни зглобови, колена, раменици, рачни зглобови, а тие големи кутри испакнувања никој ги немаше забележано, никој гордо ги немаше бакнувано!“

Се случи така што во нејзиниот авion кон дома дојде поет, и тоа најдобриот меѓу оние кои се воодушевуваат од модерните патувања. (О, боже, млад маж и син на жената Поубав од млад биг! Пол Клоде, силен маж со врат на бик, како стар маж појасни: „Мажка ни никогаш не ѝ милуваше!“)

Некој работи се вечни како божјата љубов, си рече. Сигурно не е така, ако за сè ги обвинуваме терацото, линолеумот и Литија. Но, ах, и покрај тоа: Литија веднаш по војната!

Размиславаше: „Мислата за големината на светот е внесена како кај Клоде во огромен број примери расеани по Земјата, а тоа значи тегобна, мрачна свест. Во Литија до ден денес води крив пат кој виси на едната страна и оди низ прекоп. Кај прекопот над патот е поставена товарна жичарница. Веројатно не е веќе во употреба, и оној ден кога поминував покрај неа застана: од дебелата жица висеа лимени буриња, смешни и застрашувачки како летечки кади“.

Златко порасна и замина во интернат на две години. Потоа се врати во Литија (веројатно со воз и не под летечките кади), одново је запоседна својата ладна соба, одново го окупираше просторот зад кухинската маса. Карираната кошула на градите му беше малку претесна. Сестрите во негово присуство веќе не ги покажуваа забите. Беше маж со право на лутина, пушеше, одеше на работа.

На работа одеше во фабрика, во фабриката за метална галантерија. Се грижеше за осигурачи, калеми и други такви работи. За време на ужината секогаш беше сам и читаше. Џвакаше сендвич со љубљанска или обична салама, мљацкаше и голташе преполеми залаци, ништо пофин не беше од другите, а во душата беше далеку настрана.

Веројатно не ги ни забележа ситниците кои денес при погледот на старата фабрика ни изгледаат трогателно: големи прозорци од мали стакленца, жолтеникави предупредувачки налепници на воените зелени машини, некакви исчукани сини кутии со оружје на неизблена маса. Па дури и да ги забележа сите тие работи, сигурно не им придаваше големо значење.

Можеби и придаваше на убавата куќа покрај која секојдневно минуваше. Во секој пуст крај, имено, постои таква некоја куќа; за запознавање подобра, за запознавање помалку досадна од другите: доволно за да кај човекот кој го трпи бремето на големината на светот, предизвика мачни тежненија. (Можеби куќата имаше балкон и Златко, кога поминуваше покрај неа, мораше да мисли на Америка, на веранда и лулашка, на девојче со јадри гради, во фармерки и кошула од еленова кожа, на пони и на ласо.)

Кога писателката во авионот ја надвладуваше сонот, неутешното тежнење на Златко и изгледаше премногу тажно. Сакаше да има нешто свое. Имаше свој простор во домашната градина, си зборуваше кај шупата, под стреата каде што зиме беа прибрани прачките за грав. Таму го однесе старото автомобилско седиште кое го купи на отпад. Кај шупата одеше да пуши и чита секое попладнje, ако му допушташе времето. Седиштето имаше вграден пепелник со капаче. Пред да замине во темнината на куќата, Златко ги истресуваше отпушоците во ѓубривото.

Градината беше зад зеленчукот, од цвеќињата растеа ириси и кринови. Леите беа големи, речиси како ниви. Во пролетните и есенските вечери од земјата доаѓаше влага.

Една вечер Златко набрзина стана. Му се сврте. На тоа беше навикнат, тоа им е познато на сите луѓе кои многу читаат. Се потпре и почека да му помине. Но, не поминуваше. Крвта, која му беше надошла во мозокот, полека се смируваше, но нозете не престанаа да му слабеат и во задниот дел на черепот му правеше „пк, пк, пк“.

Се затетерави кон сливата во средината на градината и ги симна очилата, мислејќи дека нешто не е во ред со стаклата. Ја подигна главата, косите зраци од вечерното сонце паѓаа на неговите пастелно зелени очи. Веднаш сфати дека без очилата гледа послабо од моментот претходно. Стоеше и околу него му се темнеше.

Кучето на соседот залаја со рапав глас. Некаде се слушна тропање на метал. Под темнината која како црна шолја му се истури на Златковиот свет, се виеше густа сива магла. Но, таа магла не беше влажна, туку пајажинеста. Беше чудно топло. Ветерот почна да дува заканувачки, како да би сакал да ја исуши сета вода на земјата. Златко се загрцна.

Ветерот свиреше, само од тој звук момчето ги наслутуваше околните градини; и од кучешкото лаење кое сè позарипнато одекнуваше.

Ја оптегна раката и ја допре старата слива. Меѓу прстите му поминаа остатоците од тревките, така што скокна и ја истресе длакката како да доби предупредувачки знак. Сакаше со допирање да стигне до куќата, но сега веќе не се осмелуваше да допре. Знаеше, па дури и чувствуваше дека куќата и шупата сè уште стојат, а истовремено не веруваше дека околу него има уште нешто. Во воздухот се чувствуваше миризба на готвено, месо со мајуран, но ветерот не го допираа миризбите, ниту ги примаше, ниту, пак, ги носеше, ги остави да висат во празнината. И песокот на патчето беше недопрен. Дуваше бескорисно, во празно.

Да, одеднаш сè беше празно, светот беше празен. Кучето замолча, нешто подоцна почна да завива. Завивањето вртеше низ темнината, така што не можеше веќе да се знае каде беше животното. Набргу кучињата завиваа од секаде. Па од никаде.

По сето тоа темнината, која висеше над очите на Златко, ја пресече широк блесок. Громењето најпрво беше притаено. Потоа пукна како по земјата некој да удри со циновски камшик. Некаде во близина се расцепи дрво, можеби стебло. Ништо дрвено не падна на земја. Надојдоа капки, дебели како костени. По капките надојдоа топли млавозови.

Ја прибра книгата во внатрешниот горен џеп. Со бавни чекори се движеше низ млавозовите, ги тргаше како тешки завеси. Сега гледаше околу себе, а гледаше како да плива под вода, очите сосема благо го печеа, сè беше во еднаква бледозелена боја.

Најпосле ја погоди вратата од куќата: црн отвор, јама.

„Вечера“, од прагот викаше една од сестрите.

„Затвори, невреме!“ и нареди и тетеравејќи се замина да јаде.

(Таа зачудено јзапаше во него, потоа ги поткрена рамениците и си рече, веројатно погрешно разбрала.)

Го изеде месото со мајоран и замина во својата соба. Никому од домашните не кажа што му се случи. Беше смртно преплашен, заспа како мртов.

Му кажа на лекарот во Љубљана. Доби очила кои беа толку тешки, што одвај можеше да ги носи.

„На подобро не ќе оди“, рече очниот лекар. „Главно на лошо, но ќе се навикнеш. Во Америка тоа го оперираат, и тоа успешно.“

Кога докторот рече „Америка“, во неговиот глас се чувствуваше сонувачки поттон, така некако, како да зборува за Месечината или за измислени краишта.

Златко не беше навреден и ниту, пак, почувствува некакво задоволство при мислата која набрзина му прелета: дека образован човек во бела одора нема поим за географијата на САД. Беше среќен, го преплави надеж, неколку наредни ноќи пребдеа во херојски сништа. Потоа толку се поники, што почна да прислушкува кога во фабриката разговара за Германија.

Translated by Marlena Gruda

Contact of the translator: marlena.gruda@gmail.com

Zlatko z Litiji

II.

Rodzina Zlatka ukazała się w świetle dwudziestu pięciu watów, zawieszonych pod sufitem: milcząca, niezwykle milcząca grupa, większość dnia spędzająca w kuchni. Kuchnia jest wzorowo pobielona, a na żółtym tle ustawiają się kolumny bordowych czerwieni. (Taki sposób dekorowania nazywa się „a la valcen”). Kuchnia jest przeważnie bezmienna: knedle z bułką tartą, zielona sałatka z czosnkiem, prażone kluski z kiszoną kapustą; nawet zapach czosnku i kiszonej kapusty wobec takiej oszczędności zlewają się z zapachem chłodu.

Mama jest niska i nawet całkiem ładna. Siostry są wysokie tak jak Zlatko, dumne ze swoich nóg, okrutnie niszczące swoje kędzierzawe włosy; z minimalnie wystającymi z ust zębami. (Kiedy siostry Zlatka są z kimś poza domem, głośno się śmieją). Ojczym i przybrany brat, niezbyt wysocy, jedzą nie spuszczając wzroku z talerza. Zmęczony tą dziwną pozycją ojciec co chwilę wyciera czoło.

W sypialniach nie grzeją. Łóżka nie są ani czyste, ani brudne.

Wszystko to jest puste i brzydkie, tak jak pusty i brzydki jest Zlatko, pochyłający się w kącie za piecem (już od małego) nad książką ze zbioru „Niebieski Ptak”.

„Ale,” przeszły ją myśl, „pewnego dnia w tej chacie lityjskiej, na teraku lub na linoleum, pośród wilgotnych flanelowych pościeli, z delikatnych dziecięcych części ciała zaczęły się formować męskie kostki, kolana, ramiona, nadgarstki i stawy; nikt nie zauważał niekształtnych uwypukleń, nich ich nie całały dumnie!”

Tak się stało, że na jej samolot, którym leciała do domu, wszedł pisarz, w dodatku najwybitniejszy spośród miłośników współczesnego podróżowania. (O Boże, młody mąż i syn kobiety są ci bliżsi od młodego byka! Paul Claudel, siłacz z masywną szyją, wyjaśnił jak stary facet: „Mama nigdy nas nie całała.”)

Niektóre rzeczy są wieczne jak miłość Boska, powiedziała do siebie. Prawie to nieprawda, skoro płacimy za to terakiem, linoleum i Litiją. Lecz mimo to: Litija zaraz po wojnie!

Zastanawiała się: „Myśl o ogromie świata może być seraficzna jak u Claudela; w wielu rozsianych po ziemi przypadkach jest zbitą, mroczną świadomością. Dzisiaj do Litiji też prowadzi kręta, unosząca się z jednej strony i przecinająca kopalnię piasku droga. Przy kopalni piasku nad ulicą wiszą towarowa kolejka linowa. Najprawdopodobniej nie jest używana, przynajmniej w dniu, kiedy przejeżdżałam obok, stała: z grubego drutu zwisły blaszane cebry, śmieszne i groźne niczym latające wannę”.

Zlatko dorósł i poszedł na dwa lata do internatu. Potem wrócił do Litiji (pewnie pociągiem, a nie pod latającymi wannami), znów wprowadził się do swojego zimnego pokoju, znów zajął miejsce za stołem. Kraciasta koszula opinała go w ramionach. Siostry w jego obecności już nie szczerzyły zębów. Był mężczyzną skorym do okazywania złości, palił, chodził do pracy.

Pracował w fabryce galanterii metalowej. Dbał o bezpieczniki, zwojnice i inne tym podobne rzeczy. Podczas drugiego śniadania zamykał się w sobie i czytał. Żując kanapkę z szynką lubelską lub zwyczajną, mlaskał i pożerał zbyt duże kęsy, w niczym nie będąc lepszym od innych; a w myślach był daleko stąd.

Prawdopodobnie nawet nie zauważał szczególnów, które przy pierwszym spojrzeniu na fabrykę wydawały się ujmujące: wielkie okna z małymi szkiełkami, żółtawe ostrzegawcze nalepki na wojskowych zielonych maszynach, jakieś obłuczone niebieskie pudełka z narzędziami na niewyszlifowanym stole. I choć widział te wszystkie rzeczy, pewnie nie nadawał im większego znaczenia.

Możliwe, że nadał je pięknemu, mijanemu dzień po dniu domowi. Na każdym pustkowiu jest taki dom: trochę lepszy, trochę mniej bez ludny niż inne: to wystarcza, by w cierpiącym pod ciężarem ogromu tego świata człowiekowi przebudziła się okropna tęsknota. (Być może dom miał balkon i Zlatko, mijając go za każdym razem, myślał o Ameryce, werandzie i huśtawce, cyczatej dziewczynie w dżinsach i koszulce ze skóry jelenia, o kucyku i o lassie.)

Gdy w samolocie pisarkę zaczął ogarniać sen, niepocieszona tęsknota Zlatka wydała się przesadnie smutna. Chciała, by miał coś swojego. Mówiła, że miał swoje miejsce w ogrodzie przy domu, przy szopie, pod zadaszeniem, gdzie zimą chowane były fasolowe tyczki. Wyniosła tam stary fotel od samochodu, kupiony w komisie. Każdego popołudnia, jak dopisywała pogoda, chodził do szopy palić i czytać. Fotel miał wbudowaną popielniczkę z przykrywką. O zmroku przed powrotem do domu strzepał popiół na kompost.

Ogród z cynamiami i astrami znajdował się za warzywami. Grządki były duże, przypominające rolę. Wiosennymi i jesiennymi wieczorami z ziemi wydobywała się wilgoć.

Pewnego wieczoru Zlatko szybko wstał. Zakręciło mu się w głowie. Był do tego przyzwyczajony, tak jak wszyscy, którzy dużo czytają. Pochylił się czekając, aż mu przejdzie. Ale nie przeszło. Uderzająca mu do głowy krew powoli opadała, tylko nogi były jak z waty, a w tyle czaszki pukało.

Zatoczył się w kierunku śliwy do środka ogrodu i ściągnął okulary myśląc, że coś jest nie tak ze szklami. Podniósł głowę, ukośnie promienie słońca wpadały w jego pastelowo niebieskie oczy. Od razu zauważył, że bez okularów widzi dużo gorzej, tak jak przed chwilą. Stał, a wokół niego się ściniało.

Pies sąsiada charczączo zaszczekał. Gdzieś zabrzęczało coś metalowego. Pod ciemnym, niczym czarna misa opadającym na świat Zlatka sklepieniem wdzięrała się gęsta szara mgła. Lecz ta mgła nie była wilgotna, tylko pajęcza. Było dziwnie ciepło. Wiatr zawiął groźnie, jakby miał osuszyć wszystkie wody na ziemi. Zlatko zachłannie przełknął ślinę.

Gwizdało; tylko dzięki temu dźwiękowi i coraz głośniejszemu skomłaniu psa młodzieniec czuł jeszcze pobliskie ogrody.

Wyciągnął rękę i dotknął starej śliwy. Gdy po palcach przemknęły kawałki drzewa, odskoczył i otrzezał dłoń, jakby odebrał znak ostrzegawczy. Chciał dojść do domu po omacku, lecz teraz nie miał już odwagi. Wiedział, a nawet czuł, że dom i szopa jeszcze stoją, a jednocześnie nie wierzył do końca, że wokół niego coś jeszcze jest. W powietrzu unosił się nietknięty przez wiatr zapach mięsa z majorankiem, pozostawiony sam sobie, zawieszony w próżni. Również piasek na ścieżce leżał nietknięty. Wiał bezskutecznie, w nicość.

Tak, nagle wszystko stało się puste, świat był pusty. Pies zamilkł, potem zawył. Wycie krążyło w ciemnościach, nie było wiadomo skąd pochodzi. W końcu psy wyły zewsząd i z nikąd.

Potem ciemność wiszącą w oczach Zlatka przeciął szeroki blask. Na początku grzmiało po cichu. Potem huknęło, jakby ogromny bicz uderzył w ziemię. Gdzieś w pobliżu pękło drzewo, może belka albo pień. Na ziemię nie upadło nic drewianego. Spadły krople, wielkie jak dojrzałe kasztany. Po kroplach polały się ciepłe strumienie.

Schował książkę do wewnętrznej kieszeni kurtki. Zatacał się między strumieniami, odgarniając je jak zasłony. Teraz widział wszystko dookoła, widział jak płynie pod wodą; oczy go łagodnie piekły, wszystko było jednakowego jasnozielonego koloru.

Wreszcie rozwarł drzwi domu: czarny otwór, pieczarę.

Kolacja," zawołała z progu jedna z sióstr.

„Zamknij, burza!” wydał polecenie i poszedł jeść.

(Ona zdziwiona wpatrywała się w niego, następnie wzruszając ramionami powiedziała do siebie, że chyba coś źle usłyszała.)

Zjadł mięso z majerankiem i poszedł do swojego pokoju. Nikomu nie powiedział, co mu się stało. Bał się śmiertelnie, zasnął jak trup.

Powiedział lekarzowi w Lublanie. Dostał tak ciężkie okulary, że ledwo mógł je udźwignąć.

„Nie będzie poprawy,” powiedział okulista. „Co najwyżej pogorszenie, ale się przyzwyczaisz. W Ameryce już to operują, i to nawet skutecznie.

Mówiąc „Ameryka” głos lekarza zabrzmiał marzycielsko, jakby (z punktu widzenia Zlatka) mówił o Księżycu lub Czarnoksiężniku z Krainy Oz.

Zlatko nie czuł się obrażony, nie czuł też zadowolenia z myśli, że wykształcony człowiek w białym fartuchu nie ma pojęcia o geografii Stanów Zjednoczonych. Był szczęśliwy, napełniony nadzieję, marząc przez kilka kolejnych nieprzespanych nocy o działalności. Potem tak pokorniał, że zaczął nadstawać uszu na prowadzone w fabryce rozmowy o Niemczech.

ROMANIAN

Despre cei trei

Translated by Eva Georgeta Catrinescu

Contact of the translator: eva.catrinescu@gmail.com

Zlatko din Litija

II.

Familia lui Zlatko i se arăta în lumina chioară a celor 25 de vați, ce spânzurau de tavanul înalt: niște ființe taciturne, ce-si duceau viața împreună fără a schimba o vorbă între ele. Și care-si petreceau mai toată ziua în bucătărie. Pereții bucătăriei sunt acoperiți de o zugrăveală decorativă: pe fondul galben se rânduiesc siruri de cireșe maronii (Acet tip de zugrăveală este aplicat »cu rolul«.) De regulă, se gătea mâncare fără carne: găluște cu pesmet, salată verde cu usturoi, terci și varză murată; în acest templu al cumpătării, până și miroslul de usturoi sau de varză murată căpătau un iz de searbad.

Mama lui era mică de statură, și părea a fi un model de virtute. Surorile erau înalte, ca și Zlatko, mândre de picioarele lor, nemiloase cu părul lor, pe care-l chinuiesc cu drotul; pe sub buzele răsfrânte disprețitor li se zăresc dinții (Când ies în oraș cu cineva, surorile lui Zlatko răd în gura mare). Tatăl și fratele lui vitreg, care sunt mici de statură, mânâncă înținându-și capetele trase între umeri, fără a-și pleca ochii în farfurie. Obosit de postura-i nefirească, tatăl se șterge întruna pe frunte.

În dormitoare nu se face focul. Așternuturile nu sunt murdare, dar nici tocmai curate.

Total este, firește, searbad și urât; la fel de urât și de searbad ca și Zlatko, care, cubărindu-se (aşa cum o făcea încă de pe vremea când era doar un Tânac) în ungherul din dosul aragazului, stătea aplecat peste o carte din colecția Biblioteca școlarului.

»Dar vai», îi trecu ei deodată prin minte, într-o bună zi, în hardughia aia din Litija, pe dalele reci de piatră sau pe linoleu, între cearșafurile jilave din flanel, din extremitățile firave și plate de copil, începură să înmugurească glezne, genunchi, umeri, încheieturi și articulații de bărbat, însă nimeni nu a observat aceste minunate și neajutorante rotunjimi, nimeni nu le-a sărutat cu mândrie!«

Întâmplarea a făcut ca tocmai în avionul cu care ea se îndrepta spre casă să își facă apariția un poet, și încă cel mai strălucit dintre aceia pentru care călătoriile moderne sunt o sursă de inspirație (*O Doamne, Tânărul soț și fiu al femeii, îți este mai drag decât un tăuraș!*). La bătrânețe, Paul Claudel, zdrohonul cu gât de taur, a dat următoarea explicație: »Mama nu ne-a dezmeritat niciodată.«)

Unele lucruri sunt veșnice, precum iubirea lui Dumnezeu, își zise ea. Desigur, ar fi nedrept să spunem că dalele, linoleul sau Litija, erau de vină pentru toate acestea. Ah, și totuși: Litija imediat după război!

Începu să cugete: »Gândul la imensitatea lumii poate fi înălțător, ca la Claudel; însă în extrem de multe cazuri, răspândite pe întregul Pământ, el înseamnă a deveni conștient de ceva sumbru și apăsător.

Și astăzi se ajunge la Litija luând-o pe același drum șerpitor, înclinat într-o parte, care traversează și o carieră de nisip. În dreptul carierei, peste şosea atârnă un funicular pentru căratul

de materiale. Probabil că acum nu mai este folosit – căci, cel puțin în ziua când am trecut pe acolo cu mașina, funicularul stătea pe loc, iar de cablurile-i groase se bălăngăneau niște căldări de metal, caraglioase și însăspăimântătoare, aducând cu niște căzi zburătoare.«

Zlatko a crescut și a fost trimis pentru doi ani la un internat, Apoi s-a întors la Litija (probabil cu trenul, dar în nici un caz pe sub căzile zburătoare) și și-a luat iar în primire camera sa cea friguroasă, ocupându-și din nou locul la masa din bucătărie. Cămașa în carouri îi devenise puțin cam strâmtă la piept. Surorile nu-și mai arătau colții în prezența lui. Era bărbat, avea dreptul să se înfurie, fuma, mergea la serviciu.

Lucra la o fabrică - una de produse metalocasnice, să zicem. Se ocupa de siguranțe, bobine și alte chestii dintr-astea. În timpul pauzei de masă, stătea întotdeauna de unul singur și cîteva. Mesteca un sandviș cu salam de vară sau parizer, plescăind și îngrijit îmbucături prea mari; nu era cu nimic mai binecrescut decât ceilalți, dar în sufletul său era departe de tot și de toate.

Probabil că nici nu lua seama la detaliile care astăzi, când ne uităm la vechea fabrică, ni s-ar putea părea înduioșătoare: ferestrele mari, cu geamlăcuri, etichetele de avertizare îngăbenite, lipite pe mașinile de un verde cazon, lăzile albastre turtite, pline cu scule, trântite pe o masă negeluită. și chiar dacă observase toate aceste lucruri, în mod sigur nu le dădea prea multă importanță

Dar cine știe, poate că acorda mai multă atenție casei celei frumoase pe lângă care trecea zi de zi. Căci până și în cel mai amărât cătun există o asemenea casă, ceva mai chivernisită, mai puțin părăginită decât celelalte; suficient căt să trezească o nostalgie chinuitoare în sufletul omului care suferă sub povara imensității lumii.(Poate că era o casă cu balcon, aşa că, atunci când trecea pe lângă ea, Zlatko nu avea cum să nu se gândească la America, la o verandă și la un leagăn, la o Tânără pieptoașă, îmbrăcată în blugi și purtând o cămașă din piele de căprioară, la un ponei și un lasou).

Când povestitoarei din avion începu să i se facă somn, dorul neostoit al lui Zlatko i se pără de neîndurat. Ea ar fi vrut ca el să aibă, totuși, ceva numai al lui. Avea locul său în grădina casei, și spunea ea, în şopron, sub igheab, acolo unde erau depozitați iarna araci pentru fasole. Acolo și-a dus el și scaunul de mașină cel vechi, pe care și-l procurase de la cimitirul de mașini. Şopronul era locul în care se ducea în fiecare după-amiază să fumeze și să citească, dacă era vreme bună. În scaun era încastrată o scrumieră cu căpăcel. La cădere noptii, înainte de a se întoarce în casă, Zlatko scutura mucurile de țigară pe grămadă de compost.

În grădină se cultivau zarzavaturi, iar printre florile ce creșteau acolo se numărau cărciumăresele și steluțele. Răzoarele erau aproape la fel de late ca o țarină. În serile de primăvară și de toamnă din pământul reavăne ieșea aburi.

Într-o seară, Zlatko se ridică brusc în capul oaselor. Îl apucă amețeala. Era deprins cu asta, știa că e un lucru care li se întâmplă celor care citesc mult. Se rezemă, așteptând să-i treacă. Dar nu îi trecu. Sângele care îi răbufnise în creier se linști treptat, dar picioarele continuau să-i tremure iar partea din spate a craniului începu să-i zvâcnească, făcând »pâc, pâc, pâc, pâc«.

Se îndreptă, împleticindu-se, către prunul din mijlocul curții - și își scoase ochelarii, gândindu-se că era ceva în neregulă cu lentilele. Își înălță capul, razele oblice ale soarelui care stătea să apună se lăsăre peste ochii săi sinilii. Își dădu seama numai decât că fără ochelari vede mult mai prost, decât văzuse fără ei cu câteva clipe mai înainte. Se opri - și în jurul lui se făcu întuneric.

Câinele vecinului începu să latre răgușit. Undeva se auzi un zângănit metalic. Pe sub întunericul

care se așternu ca o tingire neagră peste lumea lui Zlatko, se furișă o pâclă cenușie. Numai că ceață nu era umedă, ci aducea cu un păienjeniș. Era neobișnuit de cald. Vântul începu să bată amenințător, părând că avea să sece toate apele de pe pământ. Zlatko înghițî în sec. Vântul șuiera; și numai după acest sunet mai izbutea Tânărul să deslușească curțile din jur; dar și după lătratul câinilor, care răsună tot mai doigt.

Înținse mâna și atinse bătrânu prun. Printre degete începură să i se scurgă așchii, făcându-l să sară în sus de parcă ar fi primit un avertisment, și să-și scuture mâna,

Vru să o ia pe dibuite spre casă, însă acum nu mai îndrăznea să pipăie nimic. Știa, ba chiar simțea, că șopronul și casa sunt încă în picioare, dar, în același timp, îi venea cam greu să credă că mai există ceva în jurul lui. În aer plutea un miros de mâncare, de carne cu măghiran, dar vântul nu se atingea de miroșuri, nu le purta de colo colo, ci le lăsa să atârnă în gol. și nisipul de pe cărare zacea neatins. Vântul sufla în gol, fără nici un spor.

Da, dintr-o dată toate se făcuseră nevăzute, lumea era pustie. Câinele amuțiu, apoi începu să urle. Urletul se rostogoli prin întuneric, astfel încât era cu neputință să-ți mai dai seama unde se află animalul.. După un timp, câinii începură să latre, de peste tot și de niciunde.

Apoi, întunericul care se așternuse peste ochii lui Zlatko fu sfâșiat de un fulger puternic. La început, tunetele erau înăbușite. După aceea se auzi un bubuit, ca și cum un bici uriaș ar fi schifui pământul. Pe undeva pe aproape trosni niște lemnărie, poate o grindă, ori un butuc. Nu se auzi nici un fel de zgromot de lemn căzut pe jos. O puzzerie de stropi de ploaie, mari căt niște castane coapte, prinse a se revârsa. Apoi urmă un puhoi de șiroaie calde de ploaie.

Zlatko își vârî cartea în buzunarul interior de la piept. Începu să rătăcească printre șiroaie, dându-le la o parte ca pe niște perdele grele. Acum vedea în jurul său, dar era ca și cum ar fi înnotat pe sub apă, ochii îl usturau puțin, totul era de un verde spălăcitor.

În cele din urmă, zări ușa casei: o deschizătură îngustă și întunecată.

»La masă!« strigă, din prag, una dintre surori.

»Închide ușa, e furtună!« se răsti el și se duse, orbecăind, să mănânce.

(Ea se holbă uimită după el, apoi dădu din umeri, zicându-și că probabil nu auzise bine).

Îmbucă niște carne cu măghiran și se duse în camera lui. Nu le destăinui alor săi nimic din ce i se întâmplase. Era speriat de moarte, și adormi pe loc.

Îi povestii totul unui medic din Ljubljana. Primi niște ochelari, care erau atât de grei, încât de abia îi putea purta.

»Situația n-o să se îmbunătățească,« îi spuse oculistul. »Mai degrabă o să se înrăutățească, dar ai să te obișnuiești. În America chestia asta se operează deja, și se pare că operația dă rezultate foarte bune.«

Când medicul rosti cuvântul »America«, vocea lui căpătă un timbru grav, ca și cum (cel puțin din punctul de vedere al lui Zlatko) ar fi vorbit despre Lună sau despre niște tărâmuri de vis.

Zlatko nu se considera jignit și nu simți nici o satisfacție la gândul care îi trecu fulgerător prin minte - și anume că acest om citit, în halat alb, habar n-are unde se află și Statele astea Unite. Era fericit, îl cuprinsese speranță; stătu de veghe căteva nopți la rând, pierdut în reverii eroice. Până la urmă, se coborî până într-acolo încât începu să tragă cu urechea, ori de câte ori în fabrică se vorbea despre Germania.

Translated by Žana Perkovskaja
 Contact of the translator: perkovskaja@gmail.com

ЗЛАТКО ИЗ ЛИТИИ

II

Семья Златко предстала в сиянии двадцати пяти ватт, подвешенных высоко под потолком: люди, живущие в молчаливом, очень молчаливом сообществе. Большую часть времени проводят в кухне. Кухня в узорах, на желтом фоне – колонны коричневатых вишневых деревьев (способ отделки, который называется «накат»). Пища, как водится, без мяса: клецки в сухарном соусе, зеленый салат с чесноком, жганцы¹ с квашеной капустой; и даже запахи чеснока и кислой капусты в этом храме рачительности сливаются с духом теплоты.

Мать невысокого роста, пожалуй, даже привлекательная. Сестры высокие, как и Златко, кичатся своими длинными ногами, патлы себе безжалостно терзают щипцами; презрительно вздернутая верхняя губа обнажает зубы (сестры скалят их и раскатисто смеются, выходя прогуляться с кем-нибудь из своих ухажеров). Отчим и сводный брат – коренастые, едят, втянув голову в плечи и не опуская взора в тарелку. При этом папаша то и дело утирает со лба пот, выступающий от напряжения неестественной позы.

В спальнях не топят. Постельное белье не то чтобы грязное, но и чистым его не назовешь.

Все это, разумеется, убогое и неприглядное, и Златко тоже убог и непригляден, вот он, в углу за плитой (с малых лет) корпит над книжкой из дешевой серии «Синяя птица».

«И вот ведь, – осенило ее, – в этой литийской хибаре, на мощеном дворе или в доме, на глиняном полу, на сырых байковых простынках, из гладенького, ровного детского тельца в один прекрасный день вдруг поперли мужские лодыжки, колени, плечи, запястья и фаланги, и эти нескладные ростки даже никем не были замечены, никто их с гордостью не поцеловал!».

Случилось так, что, когда она возвращалась на самолете домой, с ней летел поэт, причем наилучший из тех, кого еще прельщает современный способ путешествий (О Боже, юноша, сын женщины, милей Тебе подросшего бычка! Поль Клодель, силач с бычьей шеей, авторитетно, с высоты своего возраста, пояснил: «Мать никогда не ласкала нас»).

Есть вещи, вечные, как Божья любовь, сказала она себе. Наверное, не стоит винить во всем брускатку, глиняные полы и Литию. И все-таки, все-таки: Лития послевоенная!

Она размышляла: «Мысль об огромности этого мира может быть возвышенной, как у Клоделя; но в неимоверном числе случаев, рассыпанных по Земле, это – тоска и скорбь. В Литию и теперь через песчаный карьер ведет извилистый проселок, накрененный в сторону. У карьера над дорогой проложен грузовой фуникулер. Скорее всего, им не пользуются, по

крайней мере, он стоял в тот день, когда я ехала мимо: на толстом троне болтались жестяные ковши, смешные и страшные, как летающие корыта».

Златко подрос, и его отдали на два года в интернат. Потом вернулся в Литию (должно быть, поездом, не под этими летающими корытами), водворился в свою холодную комнатушку, опять занял место за кухонным столом. Клетчатая рубаха была ему чуть тесна в груди. Сестры в его присутствии зубы уже не скалили. Он стал мужчиной, был вправе гневаться, курил и ходил на работу.

На работу он ходил на завод, ну, скажем, металлургии. В его ведении находились предохранители, катушки и тому подобные дела. В обеденный перерыв он всегда держался особняком, читал. Жевал бутерброд с какой-нибудь немудрящей колбасой, чавкал и заглатывал большие куски; он был неотесан, как, впрочем и все вокруг, но душа его витала высоко.

Скорее всего, он и не замечал деталей, которые нам сегодня при виде старого завода могут показаться трогательными: большие окна с наборными стеклами, пожелтевые бумажки с предостерегающими надписями, наклеенные на защитного цвета станки, какая-то обшарпанная синяя коробка, инструмент на верстаке... А даже если и замечал, наверняка во всем этом не улавливал какого-либо глубинного смысла.

Может быть, смысл для него заключался в красивом доме, мимо которого он ходил изо дня в день. В каждом захолустье имеется такой дом: он чуть лучше, несколько менее захудал, чем другие: ровно настолько, чтобы пробудить в человеке, которого гнетет груз огромности мира, мучительную тоску (быть может, там даже был балкон, и не исключено, что бредущий мимо Златко воображал себе Америку, качели, грудастую девицу в джинсах и тужурке из оленей кожи, пони и лассо).

Рассказчицу, летевшую в самолете, клонило ко сну, а неутоленные мечтания Златко навевали грусть. Ей хотелось, чтобы у него было что-то свое. У него есть место, дома, в саду, говорила она себе, у сараев, под навесом, куда зимой убирают подпорки для фасоли. Туда он притащил старое автомобильное сиденье, раздобытое им на свалке. К сараю он уходил курить и читать – каждый вечер, если только позволяла погода. В подлокотник была вмонтирована пепельница с крышкой. Когда смеркалось, Златко по пути к дому вытряхивал окурки в мусорную яму.

Сад служил для выращивания еды, из цветов здесь росли только циннии и астры. Грядки были большими и скорее напоминали поле. Весенними и осенними вечерами от земли поднимался пар.

Как-то раз, дело шло к вечеру, Златко резко вскочил. И вдруг у него закружилась голова. Это ощущение ему не было незнакомо – так часто бывает с теми, кто много читает. Златко прислонился к стене, и ждал, пока отпустит. Но – не отпустило. Кровь, ударившая в мозг, понемногу успокоилась, однако ноги все еще подкашивались, а где-то в затылочной части головы раздавалось: «тук-тук, тук-тук».

Златко поковылял к сливе, стоявшей посреди сада, и снял очки – может, что-то со стеклами? Поднял глаза. Косые лучи вечернего солнца ринулись в его пастельно-голубые

глаза. Он тут же понял, что без очков видит много хуже, чем видел без очков пару минут назад. Он стоял, а вокруг него сгущалась тьма.

Соседская собака хрюпала залаяла. Где-то забренчал металл. Под темноту, которая, словно черная чаша, опустилась на мир, где пребывал Златко, просочился серый туман. Но туман этот был не влажный, а какой-то паутинообразный. И какое-то неестественное тепло. Угрожающе задул ветер, словно собираясь иссушить всю воду на земле. Златко слглотнул слюну.

Ветер свистел, и только сквозь этот звук юноша мог еще разобрать шелест окрестных садов, да еще сквозь собачий лай, который отдавался все более хрюпала.

Он протянул руку и коснулся старой слизи. По пальцам скользнула труха, Златко отдернул и отряхнул руку, как будто получил какое-то предупреждение. Хотел направиться к дому, хоть наощупь, но забоялся. Он знал и даже ощущал, что дом и сарай еще стоят, и вместе с тем не очень верил в то, что вокруг еще что-нибудь есть. В воздухе носился запах варева, мясо с майораном, но этих запахов ветер не трогал, не разносил и не навевал, позволяя им просто висеть в пустоте. Песок, которым была присыпана тропинка, тоже остался нетронутым. Ветер дул низачем, впустую.

Да, все вдруг опустело, мир был пуст. Собака замолчала, потом завыла. Вой вился во тьме, и определить, где находится животное, было нельзя. Вскоре завыли все собаки – отовсюду и ниоткуда.

Потом тьму, висевшую на глазах Златко, рассекла широкая молния. Гром был сначала приглушенным. Потом грянуло так, словно по земле ударили гигантским кнутом. Где-то поблизости расщепило дерево – то ли ствол, то ли бревно. Но ничего деревянного на землю не упало. Теперь Златко уже видел кое-что вокруг, но видел, как из-под воды, глаза пощипывали, все вокруг было бледно-зеленое.

Наконец-то он различил дверь дома: черный проем, расщелина.

«Ужинать!» - позвала с порога одна из сестер.

«Закрой дверь, не видишь, гроза!» - велел Златко и поплелся есть.

(Она удивленно уставилась, потом пожала плечами и сказала себе: ослышалась, что ли...)

Златко поел мяса и ушел к себе в комнату, никому не сказав о том, что с ним произошло. Ему было жутко, но он тут же заснул, как убитый.

Златко сходил к врачу в Любляне, тот выписал ему очки – такие тяжеленные, что их невозможно было носить.

«Лучше не станет, - сказал окулист. – Хуже – может, но ты привыкнешь. В Америке это уже оперируют и, кажется, успешно».

Когда врач произнес слово «Америка», в его голосе прозвучали мечтательные нотки, как если бы он (по крайней мере, так показалось Златко) говорил о Луне или о зазеркалье.

Златко не обиделся и, с другой стороны, не испытал никакого удовольствия от мысли, которая тут же его посетила: надо же, ученый человек, да еще в белом халате, а понятия не имеет о географии Соединенных Штатов. Златко ощутил прилив счастья, его осенила надежда, и несколько последующих ночей он провел в героических грезах. Потом снизошел со своих высот настолько, что стал прислушиваться, когда на заводе заходил разговор о Германии.

SERBIAN

O troma

Translated by Zdravko Kecman

Contact of the translator: z_kecman@yahoo.com

Zlatko iz Litije

II.

Zlatkova rodbina pokazala joj se u sjaju dvadeset pet vati, obješenih visoko pod stropom: to su ljudi, koji žive u čutećoj, veoma čutećoj zajednici. Veći dio dana provode u kuhinji. Kuhinja je mustrama okrečena, na žutoj pozadini nižu se redovi smedih trešanja. (Taj način dekorisanja zove se „na talasićima“.) Kuhanje je pretežno bezmesno: kašikara sa mrvama, zelena salata sa bijelim lukom, kačamak i kiseli kupus; čak miris na luk i miris na kiseli kupus u tome svetilištu sigurnosti slijevaju s mirisom do mlačnosti.

Majka je mala, čak bi rekli čedna. Sestre su visoke kao Zlatko, ponosne na svoje noge, sa kovrčavim klijesićima krutim do same kose; zubi im vire ispod prezivro uvinutih usana. (Kada su sa nekim negdje van, Zlatkove se sestre glasno smiju.) Očuh i polubrat, koji nisu visoki rastom, jeli bi sa glavom slegnutom među ramenima, ne spuštajući oči nad tanjirom. Očuh bi stalno brisao čelo, umoran od čudnog položaja.

U spavaonicama ne lože. Postelje nisu prljave, ali nisu ni čiste.

Sve je to dabome pusto i tužno, pust i tužan je takođe Zlatko, koji se u čošku za štednjakom (još od malena) naginje nad knjigom iz zbirke Modra lasta.

„Ali tada, ah,“ sinulo joj je, „ u onoj litijskoj kolibi, na terasi ili na linoleumu, među vlažnim flanelskim čaršafima, su se iz glatkih, pravih dječjih udova jednoga dana počeli bočiti muški gležnjevi, koljena, ramena, zapešća i članci, ali ni tih velikih boležljivih izboćina niko nije primjetio, niko sa zadovoljstvom nije ljubio!“

Tako se dogodilo, da je na njenoj letjelici do kuće valjda stigao pjesnik, i to jedan od onih najboljih, koga su nadahnivala moderna putovanja. (*Oh Bože, mlad muškarac i sin žene. Ti je voliš od mladog bikal!* Paul Claudel, silnik sa bikovskim vratom, kao stari muškarac je objasnio: „Majka nas nikada nije mazila.“)

Neke stvari su vječne kao božija ljubav, rekla je sebi. Sigurno nije u redu, ako za sve krivimo terasu, linoleum i Litiju. Ali tada, uprkos tome: Litija tik poslije rata!

Mozgala je: „Misao o ogromnosti svijeta je možda nadahnuta kod Claudela; u nepoznatom broju primjera, rasutih po Zemlji, to je tjeskobna, mračna svijest. U Litiju još i danas vodi krivudavi put, koji je iskrivljen na jednu stranu i vodi kroz šljunkaru. Kod šljunkare iznad puta obješena je teretna žičara. Najvjerojatnije da više nije u upotrebi, bar od onoga dan, kada sam se vozila tamu pored, stajala je: sa debele žice su se ljljali pločasti čabri, smješni i grozivi kao leteće kade.“

Zlatko je odrastao i otišao na dvije godine u internat. Zatim se vratio u Litiju (najvjerojatnije sa vozom i uopšte ne pod letećim kadama), ponovo se uselio u svoju hladnu sobu, ponovo zauzeo

mjesto za kuhinjskim stolom. Karirana košulja mu je na grudima bila malo pretijesna. Sestre u njegovoj prisutnosti nisu pokazivale zube. Bio je muškarac sa pravom na ljutnju, pušio je, i išao na posao.

Na službu je išao u tvornicu, recimo u tvornicu metalne galenterije. Brinuo je za osigurače, kalemove i druge slične stvari. Za vrijeme užine stalno se držao postrani i čitao. Žvakao je sendviče s ljubljanskim ili običnom salamom, cmoktao je i gutao prevelike zalogaje, ništa nije bio finiji od drugih, a u duši je bio negdje daleko odsutan.

Najvjeroatnije nije ni primijetio pojedinosti, koje su nam danas pri pogledu na staru tvornicu najčešće učinu ganutljive; velike prozore od malih flašica, žućkastih upozoravajućih naljepnica na vojničkozelenim mašinama, neke olupane plave kutije s alatom na neoblanjanom stolu. Pa, iako je sve te stvari primijetio, zasigurno im nije pridavao većega značaja.

Možda ga je pripisivao lijepoj kući, pored koje je iz dana u dan prolazio. U svakom napuštenom mjestu ustvari ima takva kuća: bolja za upoznavanje, za upoznavanje manje oštećena od drugih: upravo dovoljna, da se u čovjeku, koji pati pod težinom veličine svijeta, probude mučne žudnje. (Možda je kuća imala balkon i Zlatko je morao, kada je prolazio pored, misliti na Ameriku, na verandu i ljuštu, na sisatu djevojku u kaubojkama i košulji od jelenske kože, na ponija i na laso.)

Kako je pripovjedačicu u avionu hvatao spavanac, Zlatkovo joj se neutješno žuđenje učinulo previše tužno. Htjela je, da bi imala nešto svoje. Imao je svoje mjesto u domaćem vrtu, govorila je sebi, kod šupe, pod nadstrešicom, gdje su preko zime bile sklonjene trkla za pasulj. Tamo je odnio staro automobilsko sjedište, koje je kupio na otpadu. Kod šupe je odlazio da puši i čita, i to svako popodne, ako mu je vrijeme dozvoljavalo. Sjedište je imalo ugrađenu pepeljaru sa poklopcem. Prije nego što bi u sumrak otisao u kuću, Zlatko bi istresao čikove na otpad.

Vrt je bio iza povrtnjaka, od cvjeća su rasle cinije i astre. Gredice su bile velike, skoro kao njive. U vrijeme proljećnih i jesenjih večeri iz zemlje je kujala vlaga.

Jedne večeri Zlatko je brzo ustao. Zavrjelo mu se. Na to je bio naviknut, to poznju svi ljudi, koji mnogo čitaju. Naslonio se i čekao, da ga prođe. Krv, koja mu je bila buknula, u glavu, polako se smirila, ali noge mu nisu prestale malaksavati i u zatiljku lobanje mu je radilo „pk pk, pk pk“.

Zateturao se prema šljivi u sredini vrtu i skinuo naočali, misleći, da nešto nije u redu sa staklima. Podigao je glavu, iskošeni zraci večernjeg sunca pali su na njegove posteljno plave oči. U trenutku je video, da bez naočala vidi mnogo slabije, nego što je bez naočala video malo prije. Stao je a oko njega se smračivalo.

Susjedov pas je škrugutavo zalajao. Negdje je zalupalo klepalio. Ispod tame, koja se kao crna šolja izvrnula na Zlatkov svijet, prišunjala se gusta siva magla. Ali, ta magla nije bila vlažna, već paučinasta. Bilo je čudno toplo. Vjetar je zaduvaо prijeteće, kao da će presušiti sve vode na zemlji. Zlatko je progutao pljuvačku.

Vjetar je fijukao; mladić je iz toga svijeta još samo naslućivao okolne vrtove; i iz pasjeg laveža koji je škrugutavo, odjekivao.

Ispružio je ruku i dotakao se stare šljive. Između prsta mu je skliznuo sitnež, da je odskočio i otresao dlan, kao da je primio upozoravajuće znamenje. Htio se dovući do kuće, ali se više nije drznuo pipati. Vidio je i čak slutio, da kuća i šupa još stoje, a ujedno nije vjerovao, da oko njega

uopšte ima još nešto. U zraku je mirisalo na kuhanje, meso sa majoranom, ali vjetar se mirisa nije dotakao, nije ih donosio ni odnosio, ostavio ih je da vise u praznini. Takođe pijesak na putiću ležao je nedodirnut. Duvalo je beskorisno i, u prazno.

Da, iznenada je sve bilo prazno, svijet je bio prazan. Pas je učtao, zatim zalajao. Lajanje se kovitlalo kroz mrak, da više nije bilo moguće ustanoviti, gdje je životinja. Uskoro su psi lajali, odasvud, i niotkuda.

Zatim je tamu, koja je visila na Zlatkovim očima, presjekao širok bljesak. Grmljenje je ispočetka bilo pritajeno. Zatim je puklo, kao da je po zemlji udario sa velikim bićem. Negdje u blizini se rastvorila šuma, možda balvan, možda stablo. Ništa drveno nije palo na tlo. Prosule su se kapi, krupne kao zreli kestenovi. Za kapima su se prolili topli mlazevi.

Pospremio je knjigu u unutarnji grudni džep. Zateturao je među mlazeve, odgonio ih je kao teške zavjese. Sad je video oko sebe, a video je kao da pliva pod vodom, oči su ga sasvim malo pekli, sve je bilo jednake blijedo-zelene boje.

Konačno je razotkrio kućna vrata: crnu pukotinu, špilju.

„Večera“, sa praga je zvala jedna od sestara.

„Zatvori, nevrijeme!“ kazao joj je i oteturao da jede.

(Ona je začuđeno buljila za njim, malo slegnula sa ramenima i sama sebi rekla, da ga je najvjeroatnije pogrešno čula.)

Pojeo je majoronovo meso i otisao u svoju sobu. Nikome od ukućana nije rekao, šta mu se dogodilo. Bilo je na smrt strah, zaspao je, kao da je umro.

Liječniku u Ljubljani je sve rekao. Dobio je naočali, koje su bile teške, da ih je jedva nosio.

„Neće ići nabolje,“ rekao je okulista. „Štaviše biće lošije, ali će se naviknuti. U Americi to već operišu, kažu, valjda uspješno.“

Kada je doktor rekao „Amerika“, u njegovm glasu je bio sanjiv podton, tako nekako, kao da bi (pak sa Zlatkovog stanovišta) govorio o Mjesecu ili o mjestima sa one strane duge.

Zlatko nije bio rastužen a takođe nikakvog zadovoljstva nije osjetio pri misli koja ga je na brzinu dostigla: da učeni čovjek u bijelom mantili nema pojma o geografiji Sjedinjenih Država. Bio je srećan, preplavilo ga je nadanje, nekoliko narednih noći proveo je u herojskim sanjarijama. Zatim se toliko ponižavao, da je počeo prisluskivati, kada su u tvornici razgovarali o Njemačkoj.

SPANISH

Tres

Translated by María Florencia Ferre
Contact of the translator: mariafferre@yahoo.com

Zlatko de Litija

II

Se imaginaba a familia de Zlatko bajo un haz de luz de veinticinco watts, colgados del cielorraso: gente que vive en compañía silenciosa, muy silenciosa. Pasan la mayor parte del día en la cocina. La cocina está pintada con un estampado a rodillo, sobre el fondo amarillo hay hileras de cerezas moradas. (Esta manera de decorar se llama "con guardas") Cocinan casi sin carne: albondiguitas de pan, ensalada de lechuga con ajo, albóndigas de masa con repollo agrio; el olor a ajo y a repollo agrio se funden en este santuario de austeridad con el olor de la tibiaza.

La mamá es pequeña y en general bella. Las hermanas son altas como Zlatko, orgullosas de sus piernas, con bigudíes de hierro que las torturaban hasta en el último pelo; los dientes les asoman por entre los labios reticentes vueltos hacia adentro. (Cuando afuera están con alguien, las hermanas de Zlatko se ríen a carcajadas.) El padrastro y el medio hermano, que no son tan altos, comen con la cabeza entre los hombros sin bajar la vista al plato. El padre se pasa la mano por la frente para secar el sudor, cansado de la extraña postura.

No calefaccionan los cuartos. Las camas no están sucias, pero tampoco limpias.

Todo esto es sin duda espantoso e inconsolable, y espantoso e inconsolable es también Zlatko, que en un rincón detrás de la cocina (ya desde chico) se inclina sobre un libro de la colección Pájaro Azul.

"Pero, ay," de pronto la invadió la idea, "en esta casucha de Litja, en el piso de cemento o en la fórmica, entre sábanas de franela húmedas, a partir de los miembros lisos y rectos de los niños, comenzaron a formarse un día tobillos de hombres, rodillas, hombros, puños y nudillos, pero nadie advirtió estos grandes y frágiles bulbos, nadie los besaba con orgullo".

Y así pasó que a pesar de todo llegó a su avión camino a casa el poeta, el más maravilloso poeta que ha inspirado los viajes modernos (*Oh Dios, joven esposo e hijo de mujer, Tú eres más amado que el joven buey!* Paul Claudel, héracles con cuello de buey, aclaró cuando viejo: "Nuestra madre jamás nos hizo una caricia.")

Algunas cosas son eternas como el amor divino, se dijo. Seguramente no está bien culpar de todo al piso de cemento, al linóleo o a Litja. Pero ay, aún así, Litja justo después de la guerra...

Rumiaba: "La idea de la vastedad del mundo puede ser tan elevada como en Claudel; en innumerables ejemplos desparramados por la Tierra, pero es una conciencia opresiva, oscura. En Litja hay hasta hoy un camino sinuoso que sube de un lado y lleva a través del arenal. En el arenal hay un cablecarril sobre la calle. En general ya no está en uso, al menos el día que pasé por ahí, estaba detenido: de los gruesos cables pendían fuentones de latón, ridículas, absurdas como bañeras voladoras".

Zlatko creció y fue por dos años a un internado. Después se volvió a Litja (probablemente en tren, por supuesto que no bajo bañeras voladoras), volvió a habitar su cuarto frío, a ocupar su asiento tras la mesa de la cocina. Su camisa a cuadros le quedaba un poco ajustada en el pecho. Las hermanas ya no mostraban los dientes en su presencia. Era un hombre con derecho a enojarse, fumaba, trabajaba.

Trabajaba en la fábrica, en una fábrica de piezas de metal. Se ocupaba de los fusibles, bobinas y cosas por el estilo. Durante la colación siempre se quedaba solo y leía. Masticaba un sandwich de salame de Ljubljana o aún de peor calidad, mascaba y tragaba grandes bocados, no era más fino que ningún otro, pero su alma estaba muy lejos del resto.

Probablemente no advertía los detalles que hoy pueden parecernos conmovedores al mirar la antigua fábrica: grandes ventanas con pequeños paños de vidrio, etiquetas amarillas de advertencia sobre las verdes máquinas militares, algunas cajas azules abolladas con herramientas en la mesa sin cepillar. Y aunque haya advertido todas estas cosas, seguramente no les atribuyó ningún hondo significado.

Tal vez sí se lo atribuyó a la linda casa junto a la que caminaba día tras día. En todos los lugares desolados hay casas como ésa: un poco mejor, un poco menos sombría que las otras: justo lo suficiente como para despertar la mortificación anhelante en la persona que sufre bajo la carga del vasto mundo. (Tal vez la casa tenía balcón y Zlatko debía de pensar en América cada vez que pasaba junto a ella, en la galería y la hamaca, en la muchacha curvilínea con *blue jeans* y chaqueta de piel de ciervo, en el pony y el lazo.)

Cuando la narradora en el avión se entregó al sueño, el anhelo inconsolable de Zlatko le pareció muy triste. Quería que él tuviera algo propio. Tenía su lugar en el jardín de casa, se decía, en el cobertizo, bajo el alero, donde en invierno se guardaban las guías de los frijoles. Allí llevaba el viejo asiento de auto que se había comprado en un desarmadero. Iba al cobertizo a fumar y leer todas las tardes si el tiempo se lo permitía. El asiento tenía un cenicero adosado, con una tapita. Antes de ir a la casa en la penumbra, Zlatko sacudía las colillas en el compost.

El jardín era para la verdura, desde las rosas hasta los portulacas y los ásteres. Los canteros eran grandes, casi tanto como los sembrados. En las tardes de primavera y otoño se levantaba el vapor de la tierra.

Una tarde Zlatko se puso de pie rápidamente. Todo le daba vueltas. Estaba acostumbrado a eso, es algo que les ocurre a todas las personas que leen mucho. Se recostó y esperó a que pasara. Pero no pasaba. La sangre que se le había agolpado en el cerebro, lentamente se calmaba, pero las piernas no dejaban de flaquear y en la parte de atrás del cráneo sentía un "poc, poc, poc".

Trastabilló hacia el ciruelo en medio del jardín y se quitó los anteojos, pensando que había algún problema con los cristales. Alzó la cabeza, los rayos sesgados del sol de la tarde caían sobre sus ojos de color azul pastel. Inmediatamente supo que sin anteojos veía mucho peor de lo que también sin anteojos veía hasta un momento antes. Se quedó parado y a su alrededor oscureció.

El perro del vecino comenzó a ladear enronquecido. En algún lado se oía un sonido metálico. En la oscuridad que como un tazón negro se dio vuelta en el mundo de Zlatko, se coló una espesa niebla

gris. Pero esta niebla no era húmeda sino como una telaraña. Extrañamente no hacía frío. El viento soplaban amenazador, como si fuera a secar toda el agua de la tierra. Zlatko tragó saliva.

El viento silbaba, sólo por ese sonido el chico intuía el jardín a su alrededor; y por el ladrido del perro, que sonaba cada vez más ronco.

Extendió la mano y tocó el viejo ciruelo. La grava le corría entre los dedos y él golpeaba y se sacudía de la palma, como si hubiera recibido una señal de alarma. Quería ir a tientas hasta la casa, pero ya no se atrevía a tantear. Sabía y sentía que la casa y el cobertizo aún estaban ahí, pero a la vez no creía del todo que a su alrededor hubiera algo en absoluto. En el aire había olor a comida, carne con mejorana, pero el viento no se acercaba a los aromas, no los traía ni los llevaba, los dejaba suspendidos en el vacío. Incluso la arena del sendero estaba intacta. Soplaba sin ningún beneficio, en el vacío.

Sí, de pronto todo estaba vacío, el mundo estaba vacío. El perro se calló, luego aulló. El aullido se arremolinaba en la oscuridad, de modo que ya no era posible adivinar dónde estaba el animal. Pronto los perros aullaron desde todas partes y de ninguna.

Luego un gran relámpago cortó la oscuridad que pendía de los ojos de Zlatko. Primero los arbustos quedaron cubiertos. Luego algo restalló, como si un látigo gigantesco golpeara la tierra. Ahí cerca se partió madera, tal vez una viga, tal vez un tronco. Nada de madera cayó al suelo. Cayeron gotas, gruesas como castañas maduras. Tras las gotas se desplomaron chorros tibios.

Guardó el libro en el bolsillo interior del pecho. Se tambaleó entre los chorros, los descorrió como a pesadas cortinas. Ahora veía a su alrededor, pero veía como si nadara bajo el agua, los ojos le ardían un poco, todo era del mismo color verde pálido.

Finalmente divisó la puerta de la casa: la abertura negra, la hendidura.

“¡A cenar!” gritó una de sus hermanas desde el umbral.

“¡Cierra! ¡Hay tormenta!” le ordenó y caminó vacilante a cenar.

(Ella miró extrañada tras él, luego se alzó de hombros y se dijo que probablemente había oído mal.)

Comió carne con mejorana y se fue a su cuarto. No le contó a nadie en la casa lo que le había ocurrido. Le daba un miedo mortal; se durmió como si hubiera muerto.

Se lo contó al médico en Ljubljana. Recibió unos anteojos tan pesados que casi no podía llevarlos puestos.

“No vas a mejorar”, dijo el oculista. “A lo sumo peor, pero te acostumbrarás. En América se opera, probablemente con éxito.”

Cuando el doctor dijo “América”, hubo en su voz un tono soñador, algo así como si (desde el punto de vista de Zlatko) hablara de la Luna o de lugares más allá del arcoíris.

Zlatko no se ofendió ni sintió ninguna satisfacción ante el pensamiento que le pasó por la cabeza: que una persona instruida en un ambo blanco no tenía idea de la geografía de los Estados Unidos. Tenía suerte, lo inundó la esperanza; pasó las noches siguientes soñando heroicamente despierto. Despues cayó tan bajo como para parar la oreja cuando en la fábrica hablaban de Alemania.

LIST OF TRANSLATORS

Lidija Arizankovska (Republic of Macedonia)

Born in 1956 in Skopje. She is a linguist, translator, and University professor of Slovene and Macedonian language at the Faculty of Philology “Blaže Koneski” in Skopje. As a visiting lecturer, she teaches at the University of Ljubljana, the University of Maribor, and the University of Graz. Editor of almanacs, coordinator and mentor of several projects in cooperation with the University of Ljubljana; among them translating projects; and a member of a number of international scientific projects. She has authored numerous scientific articles on linguistics and monographs from the fields of Slovene and Macedonian language and translation studies. Member of the International Word-formation Commission at the International Committee of Slavists. Recipient of the recognition and gratitude award of the Government Office of the Republic of Slovenia for Slovenians abroad in 2010 for twenty years of teaching Slovene at University level and for her general contributions toward promoting the Slovene language and culture in the Republic of Macedonia.

Contact: larizankovska@yahoo.com

Nikollë Berishaj (Montenegro)

Born in 1958 in Tuza, Montenegro. He studied in Ljubljana. He lives and works in his native city. He translates from Albanian into Slovene, but also into Croatian and Serbian respectively and vice versa. He is the author of the Albanian-Slovene and Slovene-Albanian Dictionary (Cankarjeva založba, Ljubljana 1989; Toena Tirana 2002). He translated Ismail Kadare’s novel *Broken April* into Slovene as *Zlomljeni april*, and Boris Pahor’s *Nekropola* (*Necropolis*) into Albanian. He has edited and translated the Albanian anthology of Slovene poetry (Tirana, 2008).

Contact: nikolle.berishaj@gmail.com

Michael Biggins (USA)

Michael Biggins is North America's most widely published translator of contemporary Slovenian literature into English. His translations of novels by Vladimir Bartol (Scala House Press, 2004; North Atlantic Press, 2007), Drago Jančar (Northwestern University Press, 1998 and 2001, and Dalkey Archive Press, 2011), collections of poetry by Tomaž Šalamun (White Pine Press, 1997; Twisted Spoon Press, 2001; Saturnalia Press, 2004; Houghton Mifflin Harcourt, 2011), and a Holocaust memoir by Slovene Italian author Boris Pahor (Harcourt, 1995; Dalkey Archive, 2010) have met with critical praise in the *New Yorker*, *Publishers' Weekly*, the *Slavic and East European Journal*, the *Columbus Post-Dispatch*, and elsewhere. He serves as Slavic, Baltic and East European studies librarian at the University of Washington Libraries, Seattle, and teaches Russian and Slovenian in the UW Department of Slavic Languages and Literatures.

Contact: mbiggins@uw.edu

Eva Georgeta Catrinescu (Romania)

She was born in Bucharest. She studied Yugoslavistics and French philology at the Faculty of Foreign Languages and Literatures at the University of Bucharest. She is a teacher of Croatian, Serbian, and French language and literature. She works as a proofreader and simultaneous and consecutive interpreter. She translates scientific, technical, legal, and literary texts. She used to be employed by the Mladinska knjiga Publishing House as its head editor in Bucharest. She also writes theatre and movie essays. Among other things, she has also translated works by Slovene authors such as E. Peroci, D. Muck, M. Novak, and A. Štefan.

Contact: eva.catrinescu@gmail.com

Libor Doležán (Czech Republic)

Born in 1976 in Brno. Completed his studies at the Faculty of Arts at the Masaryk University in Brno (2000-20007), where he studied Slovene and Ethnology. He obtained his Slovene degree based on a diploma thesis entitled *Matija Murko in njegove raziskave ljudskih pesmi Južnih Slovanov* (Matija Murko and his Research of Folk Songs of the Southern Slavs). He predominantly translates Slovene literature, among others works by D. Čater, Ž. Petan, D. Potočnjak, D. Jančar, and M. Švabić. He published several reviews and essays on Slovene literature and contributed to the organization of a few Slovenistic literary events in Brno.

Contact: libordolezan@volny.cz

María Florencia Ferre (Argentina)

Born in 1965 in La Plata. She is a trained educator and primary school teacher. She studied Linguistics and Literature at the National University of La Plata in Buenos Aires. For quite a few years, she has been engaged in editorial work and translating sociological, humanistic, and literary texts. She translates from English, French, and Slovene. She translated works of various Slovene authors into Spanish, among them A. Šteger, D. Zajc, A. Ihan, S. Tratnik, M. Kumerdej, M. Mazzini, and D. Jovanović. She also writes poetry.

Contact: mariafferre@yahoo.com

Marlena Gruda (Poland)

She was born in 1984 in Zabrze, Poland. She graduated in Slovene from the Institute of Slavonic Philology at the Silesian University, where she is also enrolled in a doctoral course at the Department of Philology. She focuses her research on literary studies and contemporary Slavic literatures. She is also concerned with translatology. In her doctoral dissertation, she is researching the characteristics of the contemporary hero in Slovenian prose after the year of 1991. In addition to conducting literary research, which leans on the psychoanalysis of literary works, on culturology-based literary theories, and on cognitivism, she also contributes to various projects concerned with the promotion of Slovenian culture abroad. She translates Slovene prose into Polish, with her translation of Vlado Žabot's novels *Volčje noči* (Nights of the Wolf) being the first to be published.

Contact: marlena.gruda@gmail.com

Zdravko Kecman (BiH)

Born in 1948 in the village of Usorca near Sanski most. After graduating from secondary school in Sarajevo, he studied Serbo-Croatian Language, Yugoslavian Literature, and Library Science in Ljubljana. He has written eight volumes of poetry, seven novels, and two collections of short prose. He concerns himself with literary criticism and essays. He translates from the Slovene language into Serbian and has published translations by more than sixty Slovenian authors in various journals to date (S. Kosovel, E. Kocb, I. Potrč, D. Zajc, T. Šalamun, N. Grafenauer, I. Zagoričnik, B. Mozetiča, S. Hrastelj etc.). He has translated Maja Vidmar's selected poems *Način vezave* (The Art of Binding), Jurij Hudolin's volume of poetry *Divjanje* (Rampage), and Goran Gluvič's novel *Popoldnevni ritem* (Afternoon Rhythm). He has received numerous awards for poetry and prose. He lives and works in Banja Luka.

Contact: z_kecman@yahoo.com

Daniela Kocmut (Austria)

Born in 1980 in Maribor. She went to primary school in Maribor and in Šmohor/Hermagor in Austrian Carinthia, where she also went to secondary school. She studied Translatology and Interpreting in Graz. She is a translator and proofreader for German and Slovene, and also teaches Slovene evening classes for adults at the University of Graz. She stages literary evenings with Slovene and Austrian authors and writes poetry. She has translated works by Slovene authors such as D. Jančar, M. Krese, A. Šteger, M. Dekleva, and K. Marinčič.

Contact: daniela_kocmut@hotmail.com

György Lukács (Hungary)

Born in 1984 in Budapest. His mother is of Rába Slovene descent. He finished the first primary school grade in Ljubljana 1991, where his family lived for five years because his father taught Hungarian as a foreign language at the Faculty of Arts. He obtained his secondary school diploma in 2003 from the Lajos Kassák High School. In 2008, he graduated from the Eötvös Loránd University in Budapest, where he is currently enrolled in a doctoral course at the Eastern European History of the 19th and 20th Century Department. He is concerned particularly with the histories of the former Yugoslavia and Slovenia. He has written several articles and papers on the history of the Slovenians. In addition to his studies, he has been engaged in translating for the past six years.

Contact: lukacs.gyorgy@ymail.com

Petr Mainuš (Czech Republic)

Born in 1974 in Brno. He studied Slovene, History, and Macedonian at the Faculty of Arts at the Masaryk University in Brno, where he obtained a doctorate in the theory and history of Slavic literatures. He is a freelance translator and court interpreter for the Slovene language. He has been teaching translation theory and practice at the Masaryk University since 2006. He predominantly translates Slovene literature, particularly authors such as A. E. Skubic, G. Podlogar, M. Zupančič, D. Jančar, B. Mozetič, A. Čar, and A. Polič.

Contact: petmai@post.cz

Laima Masytė (Lithuania)

Born in 1975 in Belozerskoye, in the Ukraine. She studied Bulgarian and Slovene at Vilnius University (1994-2000), where she also worked as a teaching assistant at the Department for Slavic Languages. She has been publishing translations from Bulgarian, Slovene, Croatian, Serbian, and Macedonian in various Lithuanian periodicals, poetry almanacs, and books since 1998. She became a member of the Literary Translators' Society of Lithuania in October 2010. In 2009, she edited and translated an anthology of contemporary Slovene short fiction.

Contact: masytel@yahoo.com

Žana Perkovskaya (Russian Federation)

She graduated in 1985 from the Lomonosov Moscow State University (Linguistics, Slavistics and Slovene Language). She has been employed at the embassy of the Republic of Slovenia in Moscow, where she is in charge of official correspondence, translating, and interpreting, since 1996. As an official translator, she regularly attends visits of Slovene delegations to Russia. In her spare time, she translates Slovene literature and participates at readings and presentations of Slovene creativity in Russia, such as the Slavic poetry festival in 2009 and 2010 in Tver, which was sponsored by the governor of the Tver Oblast and featured Slovene poets such as Milan Jesih, Boris A. Novak, Niko Grafenauer, and Maja Vidmar.

Contact: perkovskaja@gmail.com

Peter Scherber (Germany)

Born in 1939. He is a German Slovene language expert and translator. He studied in Frankfurt on the Main River. Until 2003, he was a teaching assistant and later professor at the Department for Slavic Languages in Göttingen, where he was also head of the Department for Information Management at the university computer centre, and head of the Max Planck Society between 1983 and 2003. Between 2004 and 2010, he was a visiting lecturer for Slovene in Vienna, where he still lives to this days. In his slovenistic papers, he treats the influence of German literature on the beginnings of the Slovenian literature, periodisation questions, the opus of Ivan Cankar, Slovenian expressionism, the sonnet, and the crown of sonnets. He has translated works by Slovene authors such as A. Hieng, B. Hofman, J. Hudeček, M. Jesih, M. Kumerdej, M. Novak, B. Pahor, R. Šeligo, D. Zajc, V. Zupan and others. He is a member of the "SO-Übersetzen" translators society.

Contact: pscherb@gwdg.de, pscherber@aon.at

Peter Senizza (Italy)

Born in 1979 in Trieste. He graduated in Translating and Interpreting from the Secondary School of Modern Languages for Interpreters and Translators in 2004. During his almost 10-year long career, he translated 4.5 million words, fulfilled 2100 orders, and completed over 200 interpreting assignments. He has translated for the European Parliament, the European Commission, various Slovenian institutions, and numerous companies. He translates and proofreads legal, technical, and popular scientific texts, works as a simultaneous and consecutive interpreter, provides subtitles for theatre and TV, and translates Slovene literature into Italian.

Contact: petersenizza@gmail.com

Patrizia Vascotto (Italy)

Born in 1955 in Trieste. She is an Italian Language and Literature lecturer and a History professor at Trieste College, as well as a foreign language teacher of Italian at the Faculty of Arts in Ljubljana. She is the chair of the bilingual "Gruppo 85 – Skupina 85" cultural society in Trieste, and has been the editor of the society's yearbook since 1995. She writes short fiction and essays. She also translates Slovene literature into Italian and has to date translated works by authors such as D. Jelinčič, M. Tomšič, S. Pertot, N. Golob, M. Kravos, B. Pahor and others.

Contact: otto.pat@tiscali.it

CO-FINANCING PUBLICATIONS OF SLOVENIAN AUTHORS IN FOREIGN LANGUAGES

The Slovenian Book Agency is an autonomous government institution that awards subsidies and provides different forms of support as instruments of international promotion of Slovenian literature.

Subsidies to translators for the translations of Slovenian authors:

The call for applications is published twice a year – in January or February, and September. The following genres are entitled for public funding support: literature, science, art and culture in general, literature for youth and children, expert essays and critics, theatre plays and comics.

The applicant can be a foreign publishing house or translator, in both cases there has to be a letter of intention or a contract between the translator and the publisher or theatre from abroad that publishes or carries out the work that is being applied for. The subsidy covers up to 100 % of the translation costs. The grant is paid directly to the translator's account. Grants cannot be awarded retrospectively.

Mobility grants for top literary authors

The call for application is published twice a year – in January or February, and September. The applicant can be a Slovenian author, who was invited to a literary event abroad. The application must be enclosed with the invitation and the program of the event. The subsidy covers up to 100 % of the travelling expenses.

Contact

Javna agencija za knjigo Republike Slovenije / Slovenian Book Agency
Tržaška cesta 2, 1000 Ljubljana, Slovenia
Phone: +386 1 369 58 20
Fax: +386 1 369 58 30
Email: gp.jakrs@jakrs.si
Webpage: www.jakrs.si

The Trubar Foundation

The Trubar Foundation is a joint venture of *Slovene Writers' Association*, *Slovenian PEN* and the *Center for Slovenian Literature*. The aim of the *Trubar Foundation* is to subsidy publications of Slovenian literature in translation.

Subsidies to publishers for the printing costs of the books translated from Slovene:

Foreign publishers can apply for subsidies to publish unpublished translations of Slovenian authors in their native languages. ***Trubar Foundation contributes up to 50% of printing costs. It does not subsidy translation.*** Priority is given to the works of living authors who are already established in Slovenia. The Board consists of seven equal members including the Presidents of *Slovene Writers' Association* and *Slovene PEN*. They convene at least twice a year, usually ***in March and October***. Therefore, applications received by the end of February and the end of September will be dealt with.

Contact

Društvo slovenskih pisateljev / Slovene Writers' Association
Tomiščeva 12, 1000 Ljubljana, Slovenia
Phone: +386 1 251 41 44,
Fax: +386 1 421 64 30
Email: dsp@drustvo-dsp.si
Webpage: <http://www.drustvo-ds>